

VINERI 22 NOIEMBRIE 2002 • ANUL LII NR. 47

FOAIA românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Problema minorităților este subiectul cooperării și nu al confruntării

Bolunzît-o lumea...

„Mergeți la bătrînul Sima, dînsul știe românește”

CALENDAR ORTODOX

25 noiembrie, luni – † Sf. Mare Mc. Ecaterina și Sf. Mare Mc. Mercurie. (Odovania Praznicului Intrării în Biserică a Maicii Domnului)
 26 noiembrie, marți – Cuv. Alipie Stălpnicul; Cuv. Stelian Paflagonul.
 27 noiembrie, miercuri – Sf. Mare Mc. Iacob Persul; Cuv. Natanael; Sf. Onufrie.
 28 noiembrie, joi – Cuv. Mc. Ștefan cel Nou; Sf. Mc. Irinarh.
 29 noiembrie, vineri – Sf. Mc. Paramon și Filumen.
 30 noiembrie, sâmbătă – (†) **Sf. Ap. Andrei cel întâi chemat, ocrotitorul României**; Sf. Ierarh Frumenție, Episcopul Indiei. (Dezlegare la pește).
 1 decembrie, duminică – Sf. Prooroc Naum; Cuv. Filaret Mîlostivul. (Dezlegare la pește) (Ziua Națională a României)

Un nume pe săptămână

Andrei (30 noiembrie) – nume cu care reproduce grecul *Andreas*, explicat prin substantivul *andreia* „bărbăție, curaj”. *Andreas* este considerat un hipocoristic în -as al unui nume personal, compus cu *anér, andrós* „bărbat”. Numele a pătruns la români înainte de venirea slavilor, fiind preluat de populația daco-romană din latina balcanizată, unde circula printre creștini. Forme românești: *Andrei, Andrii, Andrieș, Andrica, Andriță, Andora* etc. Sub influență occidentală apar formele feminine *Andreina, Andreea*.

AGENDĂ

25 noiembrie

1863 – s-a născut savantul, medicul și bacteriolog *Ion Cantacuzino*.

1867 – intră în vigoare Convenția poștală (cu Rusia) prin care pe teritoriul României serviciul de poștă este efectuat numai de Poșta Română.

1867 – Alfred Nobel inventează dinamita.

26 noiembrie

1826 – s-a născut, în comuna bihoreană Aușeu, *Alexandru Roman*, ctitorul celei mai vechi catedre universitare românești (din Pesta) și un mare luptător al Bihorului.

1912 – S-a născut *Eugen Ionescu*, dramaturg francez de origine română.

27 noiembrie

1867 – s-a născut *Grigore Antipa*, biolog, oceanolog și zoolog.

1972 – a murit *Victor Eftimiu*, poet, prozator, dramaturg și publicist român.

1980 – s-a stins din viață, la Micherechi, povestitorul *Vasile Gurzău*.

28 noiembrie

1885 – s-a născut, la Tîrlișiuva, *Liviu Rebreanu*, mare scriitor, fondatorul romanului românesc modern.

29 noiembrie

1852 – a murit, la Palermo (Sicilia), *Nicolae Bălcescu*, om politic și istoric, unul dintre reprezentanții cei mai clarvăzători și progresiști ai mișcării național-democratice pașoptiste.

1904 – s-a născut, la Giula, preotul *dr. Petru Mîndruțau*, primul vicar ortodox român din Ungaria.

30 noiembrie

1224 – prima mențiune documentară a orașului *Oradea*.

1872 – a avut loc *primul meci de fotbal internațional*, când s-au confruntat echipe din Scoția și Anglia pe stadionul din Glasgow.

1 decembrie

– Ziua Națională a României

1918 – a avut loc Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, care aprobă Unirea Transilvaniei cu Țara-mamă, desăvârșindu-se procesul de înfăptuire a României Mari.

Cinci naționalități luptă pentru folosirea limbii materne

Armenii, bulgarii, grecii, sârbii și ucrainenii din Ungaria vor ca adunarea generală a alegerii autoguvernării pe țară să se țină exclusiv în limba lor maternă. Alegerile noilor reprezentanți ale celor 13 naționalități se vor desfășura în perioada 5 ianuarie și 16 februarie 2003.

Săptămâna trecută, la Ministerul de Interne din Budapesta a avut loc o întâlnire între *Rytkó Emília*, conducătoarea Oficiului Național Electoral și președinții reprezentanților minorităților. *Traian Cresta*, președintele Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) a propus aici ca adunarea generală a electorilor români să se țină la 1, eventual la 8 fe-

bruarie 2003, în orașul Giula.

„Toate naționalitățile au dreptul să-și aleagă reprezentanții din rândul membrilor comunităților lor la o ședință ținută în limba maternă” – a subliniat la constătuirea din Budapesta *Pera Lastić*, președintele Autoguvernării pe Țară a Sârbilor. În opinia șefului Oficiului Național Electoral însă, în conformitate cu legile în vigoare, trebuie asigurate șanse egale și acelor electori, care nu aparțin comunității, care nu vorbesc limba naționalității respective, dar care s-au angajat la reprezentarea lor. Acești electori nu pot fi discriminați, apreciază *Rytkó Emília*, deci trebuie să li se asigure translator, precum și dreptul să

vorbească în limba maghiară. „Translator trebuie numai personalului Biroului Electoral pentru a-și îndeplini datoria în mod legal” – a declarat *Pera Lastić* despre aceeași problemă. Cele cinci minorități luptă pentru ca ședința electorală să se țină numai în limba lor maternă, deoarece în acest fel speră să elimine din reprezentanța pe țară elementele străine, care nu aparțin naționalității respective.

AȚRU nu s-a declarat în acest sens, deși românii sunt grav afectați de problemă. Numărul deputaților români, împreună cu electorii neromâni îndreptățiți să reprezinte românii din Ungaria, va fi între 200-220. Acești electori vor avea dreptul să aleagă din rândurile lor membrii autoguvernării pe țară a românilor. Dintre cei aproximativ 220 de electori 40% nu vorbesc limba română, nu sunt cunoscuți în rândul comunităților românești tradiționale din această țară, majoritatea dintre ei nici nu se declară români. Pentru alegerea noii autoguvernări pe țară trebuie asigurată o prezență de 50% a electorilor, iar membrii noii conducere vor fi deputații care au câștigat majoritatea simplă a voturilor celor prezenți. La ora actuală, AȚRU este compus din 53 de deputați români.

-an-

O nouă expoziție Gojdu și lansare de carte la Giula

„Permanența unui ideal” – 200 de ani de la nașterea lui *Emanuil Gojdu*. Cu acest titlu se va vernisa vinerea viitoare, la 29 noiembrie, o expoziție comemorativă în cinstea omului de cultură de origine macedoromână, aranjată de Muzeul „Țării Crișurilor” din Oradea. Cuvîntul de deschidere va fi rostit de *dr. Aurel Chiriac*, directorul muzeului. În aceeași zi, la Giula va avea loc și lansarea volumului „O floare cu 21 de petale” de *Ioan Barbu*, care scrie despre comunitatea românească din Ungaria de azi. Ambele manifestări vor fi găzduite de sediul Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, în seara zilei de 29 noiembrie, cu începere de la ora 18.00.

Autoguvernarea din Ciaba caută un redactor român

Autoguvernarea Românească din Bichișciaba caută un nou redactor român, care ar realiza de la 1 ianuarie 2003 emisiunile în limba română al televiziunii locale, *CsabaTV*. Candidatul trebuie să cunoască la perfecție limbile română și maghiară. Este un avantaj dacă noul redactor de emisiuni ar face parte din comunitatea română din Ungaria.

Informații se pot obține de la *Gheorghe Gros*, președintele autoguvernării, la numărul de telefon 06-20-399-25-66.

Poșta redacției

Din nou e liniște și pace

„Preaiubiților, dacă astfel ne-a iubit Dumnezeu pe noi, trebuie să ne iubim și noi unii pe alții.”

(1 Ioan 4:11)

După alegerile actuale, satul meu natal e din nou liniștit. Parcă Dumnezeu într-o clipă a șters toată îngrijorarea și neliniștea. Așa sînt oamenii, cînd în inimile lor sînt plini de încredere și noi speranțe.

Într-adevăr, afară covorul auriu prevestește toamna. Totuși sufletele oamenilor sînt în armonia primăverii înmuguritoare.

Pe această cale îi doresc mult succes noului primar *Teodor Martin*, împreună cu cei nouă deputați. Le doresc o viață și muncă plină de binecuvîntare și dragoste nemărginită, pe care, sper, le vor simți și locuitorii din Micherechi.

Laura Martin

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Problema minorităților este subiectul cooperării și nu al confruntării

Vizita oficială a delegației UDMR la Giula

Reprezentanții comunității române au avut din totdeauna și au și în prezent contacte directe cu reprezentanții comunității maghiare din România, dar vizita oficială a unei delegații UDMR la Giula a avut loc cu mai bine de 10 ani în urmă. De această dată, în ziua de 15 noiembrie, președintele *Markó Béla*, împreună cu președintele executiv *Takács Csaba* au vizitat, printre altele, Liceul N. Bălcescu, au purtat tratative cu conducerea ATRU și au efectuat o vizită la Micherechi. La conferința de presă, *Markó Béla* a subliniat, printre altele, că această vizită a avut un rol important în schimbul de păreri, deoarece atât minoritatea maghiară din România, cât și cea a românilor din Ungaria au și probleme comune, care pot fi soluționate luând în considerare experiențele ambelor părți.

În procesul de unificare europeană, în opinia lui *Markó*, minoritățile vor avea un rol important, deoarece experiențele lor acumulate din această sta-

reprezentant din partea minorității române din Ungaria și unul din partea UDMR. Atât în această subcomisie, cât și cu alte ocazii, deci, am avut posi-

– La conferința de presă ați subliniat că minoritățile nici în cazul nostru – cele care trăiesc în România și Ungaria – nu trebuie să fie un element de conflict, ci din contră, pot fi un element de legătură între cele două țări.

– Așa este... Deși nu putem afirma cu sufletul împăcat că problemele noastre au fost rezolvate, nici pe departe, deoarece avem o serie de probleme în legătură cu care trebuie să găsim o soluție în viitor. Dar totuși, în relațiile celor două țări s-a trecut de la perioada de confruntare, de la perioada când problema minorităților a fost o temă

re va fi binevenită și pentru națiunile europene, care după integrare vor primi și ele un statut minoritar. Rolul celor două minorități va crește și în legăturile transfrontaliere, euroregionale, deoarece interesele lor, buna cunoștință a participanților în viața economică și politică va fi un câștig de cauză, a mai subliniat președintele UDMR.

După conferința de presă, domnul *Markó Béla* a acordat un interviu postului Radio Seghedin și săptămânalului Foaia Românească.

– Colaborare a existat și până acum între noi. Ne cunoaștem reciproc problemele care ne preocupă. Din fericire, în ultimii ani am reușit să obținem o prezență permanentă în subcomisia mixtă pentru minorități a celor două guverne – un

bilitatea să ne cunoaștem. Dar o astfel de relație oficială, dacă vreți vizita noastră, sper foarte mult să aibă și o continuare și vom reuși să extindem sfera colaborării noastre. Dealtfel, o astfel de vizită are și un mesaj simbolic: bineînțeles UDMR este preocupată de soarta maghiarilor din România... dar nu numai! Așa cum vrem să avem o contribuție și în ceea ce privește impunerea unor schimbări în întreaga societate din România, tot așa credem că putem să avem o contribuție și la rezolvarea unor probleme ale altor minorități. Din acest punct de vedere noi, în mod firesc, sintem preocupați și de problemele românilor din Ungaria, ne mai vorbind de faptul că reciprocitate – în această privință – este un element extrem de important în relațiile celor două țări.

de confruntare, la perioada dialogului.

– După vizita de la Liceul românesc din Giula ați subliniat – și noi, minoritarii o știm foarte bine – că unul dintre elementele cele mai importante pentru păstrarea identității este sistemul de învățământ.

– Este primordial acest factor! Limba, cultura se păstrează prin școală. Se păstrează prin existența claselor și școlilor de limbă maternă. Existența unor astfel de instituții este indispensabilă pentru a asigura păstrarea identității, și din acest punct de vedere noi am plecat de la Liceul din Giula cu impresii foarte bune. La acest liceu, într-adevăr, sint asigurate condiții foarte bune pentru a avea un învățământ modern și eficient.

Text: P. Cimpian
Foto: A. Papp

Bolunzît-o lumea...

„Va veni vremea ca oamenii să înnebunească, și când vor vedea pe cineva că nu înnebunește, se vor scula asupra lui, zicându-i că el este nebun, pentru că nu este asemenea lor.” Aceste cuvinte ale unui călugăr bătrîn mi-au trecut prin minte în zilele trecute, când încercam să-mi exprim sentimentele de după alegerile din această toamnă, când nu mai știi cine cu cine ține, cine contra cui este, cine-mi este prieten și cine dușman.

De mai bine de zece ani de când ne jucăm de-a democrația, multă lume (cel puțin care ne înconjoară pe noi, aici, în Ungaria) își schimbă carnetul de partid când vrea, cum vrea. Dar ceea ce mă afectează și mai mult, unii își schimbă și naționalitatea de pe o zi pe alta. Parcă acesta ar fi un lucru pe care poți să ți-l alegi. Acești oameni nu au auzit niciodată că TE NAȘTI român, slovac, neamț sau ungur?!

E foarte trist (și nicidecum comic, cum cred unii umoriști din țară) că marea majoritate a politicienilor unguri, dar poate nu greșesc dacă sint de părere că toți, fără excepție, nu înțeleg ce-i doare pe minoritari. Drepturi au, bani au, autoguvernări au, școli au... și am mai putea înșira. Da, așa este. Dar acesta ar fi prețul pentru care sint umilit mai nou de-atâtea ori?! Umilit în sentimentul meu de neam. Mie nu mi-e rușine că economia României (încă) nu este atât de dezvoltată ca cea a Ungariei, precum nu mă interesează că drumurile la noi sint mai bune decât în țara vecină, de care mă leagă limba și strămoșii mei. Neamul din care și noi facem parte are atâtea și atâtea alte merite și valori! Și nu numai pe tărîm cultural sau științific.

Tocmai de aceea nu înțeleg de ce ne lăsăm umiliți de alți concetățeni, care fără nici o jenă se angajează la „reprezentarea” comunității noastre, în ciuda faptului că nu știu limba și nu cunosc cultura, trecutul nostru. Astfel de „lideri” am avut și în ultimii patru ani, acum se pare că vom avea și mai mulți. Nimeni nu le-a avut baiul nici pînă acum, de ce tocmai acum să se teamă sau să se rușineze?! Politicii nu-i pasă, totul se rezolvă cu un „ejnye-bejnye”, adică „ei-ei” zîmbitor, indulgent, ca atunci cînd un copil face vreo poznă.

Cînd aud de țigani care reprezintă românii sau de unguri care vor să lupte pentru drepturile armenilor sau nemților (și am mai putea înșira nenumărate variante), mă gîndesc ce-ar zice colegii mei ziariști slovaci, dacă – amintindu-mi de stră-străbunica mea slovacă, care era din Ciaba – aș fi inițiat la Micherechi înființarea autoguvernării slovacăști. Sigur că aș mai fi găsit încă patru persoane, tot cu rădăcini slovace, care m-ar fi ajutat în acest lucru. Dar unde rămîne atunci cîntecul?! Pe cine aș fi reprezentat eu? Pe ce bază l-aș fi putut alege eu pe președintele slovacilor? Ce treabă am eu cu soarta unei școli sau a unui institut slovacesc? A și început să mă doară capul de toate astea... O, Doamne! Bolunzît-o lumea...

Eva Iova

APEL

Oficiul Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria solicită și pe această cale autoguvernările minoritare, asociațiile și instituțiile civile din rîndul minorității române din Ungaria, să facă propuneri cu privire la conferirea distincției „Pentru Românii din Ungaria”, distincție fondată de ATRU.

Propunerile trebuie să conțină datele și activitatea persoanei sau comunității recomandate.

Propunerile pot fi înaintate pe adresa: Oficiul ATRU, 5700 Giula, str. Eminescu nr. 1, pînă la data de 5 decembrie 2002.

Cu zece minute înaintea ședinței de constituire

Un membru al Autogovernării Românești din Giula a demisionat

Ședința de constituire a Autogovernării Românești din Giula a fost convocată la 13 noiembrie. În orașul de centru al românilor din Ungaria au pornit la alegeri 11 candidați, toți de naționalitate română. Cinci au și fost aleși în corpul de conducere. Cele mai multe voturi le-a obținut fostul președinte, **dr. Ioan Ciotea**. **Eva Ruja Bányai**, **Maria Marc**, **Maria Gurzău Novac** și **dr. Gheorghe Ruja** de asemenea au obținut încrederea alegătorilor. S-a presupus că în organul de la Giula vor exista diferențe de păreri, dar nimeni nu s-a așteptat că împrejurările înființării Autogovernării Românești vor fi atât de dificile.

Cu zece minute înaintea începerii ședinței, Maria Gurzău Novac și-a înaintat demisia. Cei cinci membri ai autoconducerii românești din Giula cu puțin înaintea primei ședințe s-au adunat la o cofetărie, să discute despre problemele tehnice ale constituirii. La această întrevvedere, Maria Gurzău Novac a spus că nu intenționează să-și preia mandatul. S-a și grăbit la Primărie, unde și-a înaintat demisia. Ședința de constituire a început deci numai cu patru membri.

Aceasta a fost condusă de decanul de vîrstă Maria Marc. Peste cîteva minute, Autogovernarea Românească din Giula s-a și înființat. În continuare s-a tre-

cut la alegerea președintelui și a vicepreședintelui. Pentru funcția de președinte a fost nominalizat doar dr. Ioan Ciotea. Cu două voturi pentru și două abțineri, decizia s-a amînat pentru următoarea ședință, la fel ca și alegerea vicepreședintelui. După vreun sfert de oră, ședința s-a terminat. Cei patru membri au luat la cunoștință demisia colegilor lor, dar despre adevăratele motive nimeni nu a vorbit deschis.

Se poate presupune însă că în dosul acesteia se află conflicte care provin din divizarea românilor din Giula. Eva Ruja Bányai a spus că deși la Giula există conflicte între diferitele grupuri, Maria Gurzău Novac

ar fi trebuit să le lase la o parte și să încerce să conlucreze pentru binele comunității. Dr. Ioan Ciotea a vorbit despre un șantaj, căruia a fost supusă doamna Novac. După părerea lui, Maria Gurzău Novac s-a temut de consecințele atitudinii sale manifestate în viitoarea muncă a corpului giulan de reprezentanță. Am căutat-o și pe Maria Gurzău Novac interesîndu-ne de ce a demisionat în ultima clipă. Doamna Novac nu a dorit să vorbească despre motivele deciziei sale. Lăcrimînd a spus însă că a luat această hotărîre singură, nesilită de nimeni. Totuși le mulțumește pentru încredere tuturor aceluia care la alegeri i-au dat votul. Dr. Gheorghe Ruja și-a exprimat nemulțumirea față de acest caz nefericit, presupunînd că în dosul deciziei se află anumite persoane, care nu fac parte din autoconducerea de la Giula. În această atmosferă își va începe activitatea Autogovernarea Românească din Giula, în noiembrie a anului 2002.

T. Boca

Nemulțumire din cauza burselor școlare

De la sfîrșitul săptămîinii trecute, iarăși avem o temă de discuție, temă care e plină de sentimente și păreri negative. E vorba despre decizia adusă de Curatoriul Fundației Publice, despre lista bursierilor de naționalitate română. Fiind din Micherechi, cunosc aproape toți reprezentanții naționalității noastre, a românilor, care zi din zi se micșorează. Cunosc familiile, copiii acestora și îmi trec prin minte o mulțime de întrebări, pe care le-am auzit de la părinți nemulțumiți. Dintre acestea, cele mai des auzite sînt următoarele: *Cine au fost membrii curatoriului actual? După ce măsurați au fost aleși cei 12 studenți? De ce trebuie să primească bursa actuală studentul care își va continua studiile în România și este deja proprietarul unei burse acordate în dolari?* (Atunci cînd alți 14 tineri talentați nu au posibilitatea la această bursă).

Știu că este foarte important rezultatul ajuns la în-

vățătură și știu că numărul burselor este limitat. Principalul punct de vedere nu este întotdeauna acela, ca tînarul să studieze numai limba română, fiindcă mai tîrziu sîntem mîndri și de ceilalți, ei devenind oameni de valoare în diferitele domenii ale vieții. Ei sînt „ai noștri”, care folosesc în permanență limba lor maternă. Ei, tinerii, care își înaintea tocmai prin bursa actuală. Și decizia adusă îi face să se simtă înșelați. Le trec prin minte numeroase ore particulare, luate la limba română, repetițiile de dansuri populare (cîteodată oboseitoare) și atunci încep să selecteze...

Nu aș vrea să jignesc pe nimeni, dar nu înțeleg, că dacă 26 de tineri au completat corect dosarele, de ce numai 12 au ajuns bursieri. Unde e problema? Nu sîntem destul de simpatici sau nu am avut delegați destul

de buni în fundație? Nu știu. Ceea ce știm mi se pare prea simplu: faptul că pe lângă cei 12 studenți care au primit bursă, ceilalți 14 au fost înștiințați că din motive financiare nu pot fi bursieri Fundației. În anul trecut am avut 20 de bursieri, în anul acesta am fi putut avea 26. Dar nu s-a întîmplat așa. Pentru ce? Dacă aș vrea să fiu cinic, aș crede că banii au trebuit la înființarea autogovernărilor false din capitală. Nu înțeleg ce se întîmplată în zilele de azi printre românii din Ungaria. Și pentru asta sînt neliniștit.

Așa că, după părerea mea, dacă treaba cu bursa nu se poate rezolva mai bine, mai omenește, ar fi poate mai bine, dacă nici nu ar exista.

În sfîrșit, numai atît: nu cred că rezultatul 12 la 14 ar duce ca la următorul recensămînt să se numere mai mulți români adevărați printre noi.

Cu mare stimă:

Un părinte

Președintele UDMR a pierdut șansa să devină deputat în autogovernarea românilor

Pe baza rezultatelor de la alegerile locale din 20 octombrie 2002, Autogovernarea minoritară românească din sectorul XIV al Budapestei era să se constituie din 5 persoane absolut necunoscute de românii din Ungaria. Treburile au luat însă numeroase cotituri neașteptate. În acest sector a dorit să fie deputat **Papp Zoltán**, care în 1998 organizase cu succes boicotul constituirii autogovernării pe țară a românilor, după ce a înființat în 13 sectoare budapestane autogovernări numite românești din reprezentanții organizației „Uniunea Democratică Maghiaro-Română”, asociația înființată în vara lui 1998 folosind drept simbol abrevierea „UDMR”. Președintele grupării este Papp Zoltán. Între 1994-98, același Papp Zoltán a fost conducătorul autogovernării țigănilor din sectorul XVII, militînd pe acele vremuri pentru inscripțiile țigănești din zonă. Cu patru ani mai tîrziu, în 1998, Papp Zoltán devine președintele Autogovernării românilor din sectorul X. În toamna lui 2002, președintele organizației UDMR și-a încercat norocul în sectorul XIV, tot

pe lista românilor. A candidat aici împreună cu soția sa. Dar fără succes. Dintre cei 15 candidați, soția a terminat pe locul 7, iar soțul cu egalitate de voturi, pe locul 9 și 10. Însă Papp Zoltán a vrut cu orice preț să devină deputat în autogovernarea minoritară. A mijlocit ca să renunțe la mandatul obținut 5(!) persoane din fața lui. Când i-a venit rîndul pe lista candidaților, Comisia Electorală Locală a stabilit soarta mandatului prin tragere la sorț, după ce s-a constatat egalitatea de voturi. Dar de această dată, Papp Zoltán a pierdut șansa să devină deputat în autogovernarea românilor. În lupta pentru mandate a căzut victimă și soția lui, care a renunțat la mandatul ei sigur, pentru că măcar soțul să se califice. În urma târguielii, nu devenit totuși deputați în autogovernarea românească 2 persoane, care în ciclul anterior au făcut parte din autogovernarea țigănilor. Acum aceștia reprezintă românii, și cu toții au dreptul să participe atît la constituirea Autogovernării Românești pe Capitală, cît și la alegerea Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria.

Șt. F.

Reprezentantul ARB protestează contra folosirii limbii române

Dintre cei 5 deputați ai Autogovernării românești din sectorul II al Budapestei, 3 sunt reprezentanții Societății Culturale a Românilor din Budapesta (SCRB), o persoană a candidat la alegeri ca independent, iar un deputat a fost desemnat de Asociația Română din Budapesta (ARB), condusă de **Vasile Roxin**. La ședința de constituire din 12 noiembrie 2002 a fost ales ca președinte **dr. Maria Berényi**, conducătoarea SCRB. Dintre cei cinci deputați din acest sector, patru vorbesc limba română. Nu însă și delegatul ARB, **Eszterhai-**

Nagy Gabriella. Ședința de constituire a Autogovernării românești, la cererea reprezentanților SCRB, s-a desfășurat în limba română, iar pentru reprezentantul ARB s-a angajat să traducă în ungurește unul dintre deputați. Cu o zi după desfășurarea ședinței de constituire, reprezentantul ARB a protestat la Primăria de sector, pentru că la ședința autogovernării românești s-a vorbit românește. În caz că protestul va fi înaintat și în scris, cazul va fi cercetat de către Oficiul de Administrație Publică din Capitală.

-an-

Încheierea ediției:
marți, ora 18.00

Kaltenbach: „Sper că scandalul a atins deja măsura pe care politica nu o mai poate tolera cu indiferență”

În ziua de 14 noiembrie, la restaurantul Parlament Café din Budapesta a avut loc o discuție la masă rotundă despre „Experiențele alegerilor minoritare și etnobusiness-ul”. La dezbaterile organizate de Fundația „Friedrich Naumann” au participat ca experți ai temei Fodor Gábor, deputat al partidului SZDSZ, dr. Jenő Kaltenbach, ombudsman pentru drepturile minorităților și Ottó Heinek, președintele Autogovernării pe Țară a Germanilor din Ungaria. Rolul moderatorului i-a revenit ziaristului Czene Gábor de la cotidianul Népszabadság. Tema în discuție a împletit, de fapt, Legea pentru Drepturile Minorităților Naționale și Etnice cu sistemul autogovernărilor minoritare și cu fenomenul cunoscut sub denumirea etnobusiness.

În timpul dezbaterilor, fiecare participant și-a exprimat părerea legată de noțiunea în discuție. Președintele germanilor a precizat că, de fapt, termenul „etnobusiness” este o locuțiune care induce în eroare, deoarece nu membrii minorităților sînt cîștigătorii acestui fenomen. De lacunele legii abuzează mai ales alții, nu ele, naționalitățile. Despre Legea Minorităților, vorbitorul a apreciat că ea a contribuit în mod considerabil la faptul că cetățenii maghiari și-au dat seama că în Ungaria trăiesc într-adevăr 13 minorități. Problema este, însă, că anumite partide și anumiți oameni trag foloase din lipsurile și greșelile legii. Liderii unor partide s-au folosit de lacunele legii și au devenit reprezentanți ai minorităților, folosindu-se de avantajul listei și al voturilor de compensație. În consecință, s-a întîmplat în numeroase localități ca cetățenii care nu aparțin naționalității respective au ajuns în reprezentanțele locale drept consilieri minoritari, ocupînd în acest fel locul unor candidați autentici ai minorităților naționale.

În continuare, Jenő Kaltenbach a informat despre ședința Comisiei Parlamentare pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte. La această ședință, reprezentanții partidelor parlamentare au recunoscut responsabilitatea lor în situația actuală. După părerea ombudsmanului, sistemul electoral

actual nu corespunde cerințelor legitimației democratice. Ba mai mult: această modalitate este și anticonstituțională! Kaltenbach a mai atras atenția asupra contradicției dintre felul cum se tratează chestiunea ungarilor din afara granițelor și cea a minorităților naționale din Ungaria.

Continuînd firul gîndirii, Fodor Gábor a apreciat că Legea Statutului măsoară lucrurile cu o altă scară decît Legea Minorităților. În același timp, a mai adăugat, constituirea Legii Minorităților din 1993 a fost o realizare parlamentară remarcabilă. Dar trebuie să ne dăm seama că aceasta trebuie neapărat modificată. Iar în consecință, chiar și paragraful 70 al Constituției, care reglementează drepturile de vot ale cetățenilor maghiari, necesită modificări. Aceste modificări sînt indicate și pentru armonizarea sistemului nostru legislativ cu cel aplicat în Uniunea Europeană. Deputatul SZDSZ a mai informat că în privința modificărilor necesare, concepțiile preliminare s-au elaborat și ele stau deja la dispoziția deputaților și, după toate probabilitățile, cadrul juridic al Legii Minorităților se va schimba în anul viitor.

Despre alte detalii privitoare la tema aceasta ne-a oferit detalii dr. Jenő Kaltenbach.

– *Etnobusinessul nu este un fenomen nou. El era cunoscut încă de la alegerile anterioare. Oare de ce nu au fost de ajuns patru ani pentru modificarea legii?*

– Să fiu sincer, bineînțeles, eu cunosc răspunsul formal. Dar mi se pare că întrebarea aceasta ar trebui s-o puneți aceloră, care sînt responsabili de faptul că acest fenomen a afectat în mod atît de sensibil minoritățile. Responsabilitatea aceasta și-a asumat-o politica, ea însăși. Tocmai la ședința Comisiei Parlamentare pentru Drepturile Omului, reprezentanții partidelor au recunoscut că în această chestiune politica are o vină serioasă, iar legile au lacune și omisiuni, în acest sens. Dar aici trebuie să adaug că nu am auzit declarații asemănătoare din partea conducătorilor minoritari, cu toate că vinovați sînt și reprezentanții minorităților. Felul modificărilor legii se

poate discuta, dar au fost cazuri, cînd chiar cîțiva conducători ai minorităților au manifestat o împotrivire dură în ceea ce privește soluționarea situației.

– *Ce posibilități va aplica noua lege pentru eliminarea „invadatorilor” din autogovernările minoritare?*

– E încă prea devreme să discutăm despre aceste posibilități, fiindcă multe probleme de bază încă nu sînt clarificate și specialiștii au păreri diferite din punct de vedere al metodelor. De exemplu, se pune în discuție necesitatea unei liste și înregistrarea alegătorilor ș.a.m.d. La ora actuală putem aprecia însă că situația aceasta nu mai poate persista în acest fel și la următoarele alegeri. Neapărat trebuie prevalată norma, care asigură minorităților ca ei înșiși să aducă deciziile referitoare la treburile lor. În momentul de față, nu așa se întîmplă în Ungaria.

– *Noua lege va face distincții între imigranți și minoritățile autohtone?*

– Conform dreptului de vot și chiar în concordanță cu Legea Minorităților, numai acel imigrant aparține unei minorități, care a obținut deja cetățenia maghiară. Deci, dacă imigranții nu sînt cetățeni maghiari, nu au drept de vot. Astfel această problemă este și acum soluționată.

– *Deci este vorba despre cetățeni maghiari...*

– Dacă este vorba despre cetățeni maghiari, atunci în cazul acesta, și în problema propriu-zisă, nu este nici o diferență între imigranți și între străini care au înființat autogovernări minoritare. Dacă vrem să facem o modificare eficientă, atunci, bineînțeles, și problema aceasta trebuie luată în considerare.

– *Dumneavoastră credeți că există posibilitatea pentru o modificare eficientă?*

– Speranța moare ultima. Dar dacă vreau să fiu sincer, atunci trebuie să spun că nu am iluzii. Știm bine cu toții că problema aceasta există de mult, și pînă acum nu s-au făcut prea multe ca să o rezolvăm. Dar sper că scandalul a atins de pe acum acea măsură pe care politica nu o mai poate tolera inactiv, cu indiferență.

V. Cozma

Cum să fie noul președinte al românilor din Ungaria?

Datorită sistemului autogovernamental, introdus acum opt ani, funcția-cheie a vieții publice a românilor din țară este cea a președintelui Autogovernării pe Țară. În cele două cicluri electorale scaunul de președinte a fost ocupat de doi lideri, care prin stilul lor au reprezentat două tipuri de conducători. Primul, între 1994–98, fiind pedagog de carieră, a condus reprezentanța noastră națională mai retras, preferînd o atitudine generală neutră, navigînd printre interese și principii. Al doilea, între 1998–2002, un adevărat om de afaceri, își impune atitudinea fără doar și poate, înclinînd spre un stil mai energic, care lasă însă șansa comiterii mai multor erori.

În primele două luni ale anului viitor, AȚRU, cu o nouă Adunare Generală, își va alege, sau realege, noul președinte. Cine va fi din anul viitor primul om al românilor din Ungaria, este greu de prevestit. Mai ales dacă luăm în considerare că o bună parte a electorilor, care vor alege membrii Adunării Generale, nici nu sînt români. În lumina acestei realități, o atitudine minimalistă ar putea fi exprimată cam în felul următor: barem să fie român!

Dar fără să facem haz de necaz, trebuie să recunoaștem că postul de președinte al AȚRU, la ora actuală, este cel mai influent atît spre interior, cît și spre exterior. Cu puțină exagerare, am putea spune că președintele AȚRU este și emblema comunității. Nici vorbă să ne amăgim că liderul comunității se va alege doar cîntărind calitățile omenești și profesionale.

Politica funcționează cu totul altfel. Ea se ghidează pe marginea unor interese și grupări, și aproape toate deciziile se iau după încheierea unor concesi, mai ales dacă un conducător este ales de alți aleși, și nu direct de către popor. Noi totuși vă invităm, dacă vreți, la un joc. Vă rugăm să ne scrieți, chiar și anonim, ce fel de președinte ați dori în fruntea AȚRU? Ce calități să aibă? Cum să ne reprezinte? Etc., etc... Cine știe? Poate unii dintre aleșii noștri ne vor lua în serios.

— ♦ —

P.S.: Părerile Dumneavoastră le așteptăm pe adresa redacției (Giula, 5700, str. Gh. Doja nr. 8.) Nu uitați! Sîntem atît de puțini, încît opinia fiecăruia poate să aibă importanță.

Redacția

Paraziți în politica minoritară

Cu acest titlu a publicat cotidianul budapestan Magyar Hírlap, în numărul din 15 noiembrie 2002, în pagina 12, un amplu interviu cu Heizer Antal, președintele Oficiului Minorităților Naționale și Etnice din Ungaria (OMNEU). La alegerile din această toamnă s-au înregistrat numeroase cazuri supărătoare, deși, poate, peste cîțiva ani se va aprecia: sistemul de autogovernare a minorităților este atît de străin organizmelor Europei Unite, încît chiar minoritățile vor trebui să declare că această formă de reprezentare și-a îndeplinit misiunea – spune șeful oficiului gu-

vernamental de la Budapesta, responsabil pentru problemele naționalităților din Ungaria. Privitor la schimbările care ne așteaptă după aderarea Ungariei la UE, trebuie să avem în vedere că structurile Uniunii Europene nu cunosc sistemul autogovernărilor minorităților. Ei percep doar noțiunea autogovernărilor locale și a organizațiilor civile neguvernamentale (ONG). De aceea trebuie să întărim asociațiile civile, care îndeplinesc sarcini legate de minorități. În Europa Occidentală este răspîndită forma organizatorică a asociațiilor civile – a declarat Heizer Antal.

- va -

Adunarea generală a baptiștilor din regiunea Crișurilor

„Fiți dar îndelung răbdători fraților, pînă la venirea Domnului, iată că plugarul așteaptă roada scumpă a pămîntului, și o așteaptă cu răbdare, pînă primește ploaie timpurie și tîrzie. Fiți și voi îndelung răbdători, întăriți-vă inimile, căci venirea Domnului este aproape. Nu vă plîngeți unii împotriva altora fraților, ca să nu fiți judecați: iată că Judecătorul este chiar la ușă”.

Pe baza textului biblic, Iacov 5:7-12, ne-am pregătit pentru rugăciune în ziua adunării generale, la 16 noiembrie a.c., în Biserica Baptistă din Giula.

Cîteva gînduri din mesajul biblic:

– fiți îndelung răbdători, venirea Domnului este aproape,

– plugarul să ne fie pildă bună în așteptare,

– sînt lucruri care trebuie să le facă omul și sînt lucruri pe care le face Dumnezeu (ex. ploaia),

– dacă nu ne-am făcut datoria, nu putem aștepta lucrarea lui Dumnezeu,

– să nu ne plîngem unii împotriva altora. Vorbirea noastră să fie clară și hotărîtă! Toate aceste lucrări se fac prin credință și prin harul Domnului Isus Cristos. După închinăciunea de introducere, a început muncă ședinței, cînd s-a făcut

darea de seamă anuală. Ordinea de zi a fost în continuare:

1. Raportul președintelui, pastorul *Szlovák Tibor* (statistica financiară, economică etc.).

2. Raportul conducerii Uniunii Baptiste pe țară.

La consfătuire au luat parte președintele dr. *Mészáros Kálmán*, secretarul general *Mészáros Kornél*, directorul economic dr. *Szabó Zoltán*, iar din partea Academiei Teologice Baptiste dr. *Almási Tibor*. Dînsul este și coordonatorul lucrării de formare a Centrului de misiune din Tahi. Din prezentarea dîșilor am primit o imagine generală despre viața baptiștilor din Ungaria și despre planurile în legătură cu tabăra din Tahi. (Mai tîrziu vom da informații mai amănunțite în această temă). Despre situația caselor de bătrîni am aflat de la fratele *Opóczy György*, conducătorul acestei comisii din Kiskőrös.

După-masă au fost dezbătute următoarele probleme:

3. Modificarea statului comunității noastre din această regiune; noi decizii.

4. Alegerea membrilor din comitet pe cele 2 posturi care au fost vacante. Au fost aleși ca membri frații pastori *Kiss Tibor* din Szeghalom și *Vasile Bodiș* din Chitighaz.

5. Actualități în lucrarea noastră de misiune,

6. O hotărîre despre Biserica din Dévaványa ca cerc independent.

La această întrunire au participat și delegații ale fraților români: *Ioan Ruja* presbiter, *Teodor Petrușan*, *Gheorghe Netea* și *Ioan Hodageu* din Micherechi, iar de la Chitighaz frații *Szklás István* și pastorul *Vasile Bodiș*.

Sperăm ca în viitor lucrarea Evangheliei din această regiune să meargă tot mai bine. În încheiere, fratele președinte *Szlovák* ne-a îndemnat cu un scurt mesaj din Efes: 5:14-17. După aceea, cîțiva frați s-au rugat. Cu cîntarea „*Sfînt este Dumnezeu...*” a luat sfîrșit această zi de lucrare pentru Împărăția Domnului. A Lui să fie cîntea, mărirea și lauda. **Pastorul Vasile Bodiș**

Zi de sărbătoare la Biserica „Betel”

Ziua de 10 noiembrie a constituit pentru Biserica „Betel” din Micherechi, de pe strada Napfény, o zi deosebită, marcată de vizita fratelui *Valer Bogdan* din Cluj-Napoca. Fratele este membru al Bisericii Penticostale de pe strada Septimiu Albini, păstorită de fratele *Nelu Vereș*. Valer Bogdan este înzestrat de

activitate pretinde foarte mult timp în slujba Domnului, fratele Valer este un om cu responsabilitate față de familia sa, avînd 5 copii care toți sînt buni instrumentiști. Și soția sa, Emilia este conștientă de lucrarea la care este chemat fratele și îl ajută rugîndu-se lui Dumnezeu pentru succesul lucrării. Această prima vizită s-a stabilit cu aproximativ 2 ani în urmă, mulțumită prieteniei lui cu fratele *Ilie Puha* din Micherechi.

Fratele Bogdan s-a simțit deosebit de bine și a fost încîntat de atmosfera din biserică, motiv care l-a determinat să-și ia angajamentul ca, în caz că va fi solicitat de către noi, să înceapă activitatea cu copiii și în Biserica „Betel”.

Fiind impresionat de felul în care copiii bisericii L-

Valer Bogdan este un bun solist vocal și instrumentist

Dumnezeu cu un talent deosebit în muzică. A absolvit conservatorul și are o activitate deosebită în cadrul bisericilor penticostale și baptiste din România și diasporă. El se ocupă în mod special de formarea copiilor între 6-15 ani, învățîndu-i să cînte la instrumente, în vederea formării unor orchestre simfonice în cadrul bisericilor. De asemenea, fratele are un talent deosebit în formarea și dirijarea de coruri mixte și bărbătești.

Pe lîngă această slujbă de a forma și dirija coruri și orchestre, fratele este foarte solicitat în lucrarea de evanghelizare, el fiind în același timp și un foarte bun solist vocal și instrumentist. Instrumentele preferate de dînsul în lucrarea de evanghelizare sînt naiul, pianul și orga. Chiar dacă această

au lăudat pe Domnul, el ne-a făcut propunerea și invitația ca și copiii noștri să viziteze bisericile din Cluj.

Fratele Valer Bogdan a fost, de asemenea, impresionat de colaborarea bună dintre bisericile din Micherechi, indiferent de confesiune, din auditoriu făcînd parte și frați de la Oastea Domnului, Biserica Baptistă, Biserica Penticostală nr 1. și Biserica Ortodoxă.

Încheiem acest pasaj cu cîteva versuri îndrăgite de fratele Valer Bogdan și dorim ca pentru toți cei ce le vor citi să fie o realitate a vieții de creștin.

„Nu există Dumnezeu spre care
Să te-ntorci doar cînd
îți merge rău
Și să-l uiți în zi de sărbătoare,
Nu există asemeni
Dumnezeu.”

Text: C. B. Betel Foto: A. Papp

Pastor musafir la Micherechi

La invitația Bisericii Baptiste Române din Micherechi, pastorul *Horváth Ferenc* a vestit Cuvîntul Domnului la serviciile divine din 17 noiembrie. Fratele Horváth, sosit împreună cu familia sa, păstorește Biserica Baptistă Maghiară din Archid (România).

În mesajul său în limba maghiară de dinainte de masă, pastorul a atras atenția credincioșilor că trebuie să fim în continuu gata în slujirea Domnului nostru Isus Cristos. După-masă s-a predicat în limba română.

Ioachim Hidișan (1920–2002)

La sfârșitul săptămânii trecute, parohia ortodoxă română din Cenadul Unguresc s-a îmbrăcat în doliu. A închis ochii pentru lumea aceasta un venerabil credincios.

Ioachim Hidișan a plecat la Domnul.

S-a născut în 1920, la Cenadul Unguresc. De mic copil a frecventat Sfânta noastră biserică. La slujba de epitrop și crânic a fost chemat în 1984, îndeplinind cu râvnă aceste funcții până în 1996. De numele său se leagă inițierea renovării în exterior a Sfântului locaș de închinăciune. Noi, credincioșii parohiei, îi sîntem recunoscători pentru toate eforturile depuse în favoarea bisericii noastre. Sîntem convinși că Dumnezeu, credincios cuvîntului Său dat nouă în Sfînta Scriptură, a înscris în cartea vieții toate strădaniile și ostenele fratelui nostru. Avem datoria să-i cinstim memoria și să-nălțăm rugăciuni către Tatăl nostru Cel Cerească pentru mîntuirea sufletului său.

Pe lîngă activitatea bisericească, Ioachim Hidișan a luat parte și la viața publică românească din Ungaria. A fost membru în prima autoguvernare românească înființată la Cenadul Unguresc. În perioada respectivă, fiind cel mai în vîrstă elector, a condus și ședința de constituire a Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria.

Ca să fie mai aproape de familie, la sfârșitul vieții sale, împreună cu soția sa Emilia, și-a părăsit satul natal, mutîndu-se la Seghedin. Aici a devenit membru activ al parohiei ortodoxe române, participînd cu regularitate la Sfintele Slujbe, oficiate o dată pe lună în biserică sîrbească.

„Întru fericită adormire, veșnică odihnă dă Doamne sufletului adormitului Tău Ioachim și îi fă lui veșnică pomenire.”

Pr. A. Becan

Ce este Biserica?

Vechii evrei credeau că Dumnezeu locuiește într-o raclă pe care o numeau chivot, și purtau cu ei această raclă tot timpul. Racla cuprindea tablele de piatră pe care Dumnezeu scrisese cele zece porunci. Nimănu-i era îngăduit să atingă racla sfîntă. Odată un om s-a atins de ea din greșală și a căzut îndată mort. Altfădată, cînd chivotul a fost răpit de filistenii, evreii au crezut că le-a venit sfîrșitul, fiindcă și pierduseră Dumnezeu. Mai tîrziu au ridicat un cort spre a adăposti chivotul. Apoi mai tîrziu, cînd Solomon a zidit vestitul său templu din Ierusalim, chivotul a fost așezat în Sfînta Sfintelor.

R.L. Bruckberger scrie: „În pustie Dumnezeu viețuia sub un cort, în chivotul Său, și adeseori în timpul nopții un stîlp de foc stătea tocmai deasupra aceluia cort dintre toate celelalte, dezvăluind tuturor slava Prezenței Sale ocrotitoare și înspăimîntătoare. Cînd poporul Său s-a sălășluit în Pămîntul Făgăduinței, Dumnezeu S-a mulțumit încă multă vreme cu cortul, așezat alături de palatul regelui și de casele oamenilor. Doar cu părere de rău, pe cît se pare, și-a părăsit cortul pentru marelui Templu zidit de Solomon.”

Din clipa cînd Solomon

Turnul bisericii
din Chitighaz

a zidit Templul spre a adăposti chivotul, oamenii au rămas cu impresia că Biserica e o clădire. Însă cînd Solomon și-a afierosit Templul, a spus în rugăciunea de afierosire: „Dumnezeu va locui cu oamenii pe pămînt? Dacă cerul și cerurile cerului nu Te încap, cu atît mai puțin Te va încăpea templul acesta pe care Ți l-am zidit eu?” (2 Paralip. 6, 18). Cum poate trăi Dumnezeu într-o clădire cînd nici întregul univers nu e destul de mare să Îl cuprindă? Solomon știa că Dumnezeu

nu poate fi închis într-o casă, oricît de măreață ar fi ea. Dumnezeu este pretutindeni, pe străzi, în fabrici, în școli, pe drumuri singurătate sau în camerele de închiriat. El nu poate fi cuprins sau mărginit de un templu sau o biserică. Întregul univers este Biserica Sa.

Dumnezeu nu are nevoie de clădirea pe care o numim biserică, însă noi avem. Avem nevoie de locuri anume afierosite lui Dumnezeu, unde oamenii se adună cu singurul scop de a-L slăvi pe Dumnezeu și a căuta să afle voia Lui. De bună seamă, am putea sluji lui Dumnezeu și în locuri destinate altor îndeletniciri, dar nu o facem. Avem nevoie de o casă de închinare unde tot ce există: arhitectura, icoanele, cîntarea, veșmintele, potirul, predica, tămîia și lumînările ne ajută să ne închinăm, aducîndu-ni-L înainte pe Dumnezeu. El este mereu prezent în Biserica Sa. El vorbește prin citirile din Scripturi. El ni se dăruiește pe Sine în Sfînta Împărtășanie. Aceasta este cu adevărat casa Lui. Însă există permanent primejdia de a-L încheide pe Dumnezeu în această casă, de a-L întemnița acolo și a simți că acea clădire e singurul loc unde Dumnezeu este prezent, că aceea este singura lui casă. Este o greșală.

Antony M. Coniaris: Introducere în credința și viața Bisericii Ortodoxe

Zicale din Vechiul Testament

Țărîna ești și în țărîna te vei întoarce. (lat. *Memento, homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris*) (Geneza 3, 19)

În sudoarea feței tale să-ți măninci pîinea, pînă te vei întoarce în pămînt, căci din el ai fost luat; căci țărîna ești și în țărîna te vei întoarce.

♦ ♦ ♦

Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. (Exodul, 21, 23-25)

Dar dacă se întîmplă o nenorocire, vei da viață pentru viață, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mînă pentru mînă, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vînație pentru vînație.

♦ ♦ ♦

Vițelul de aur. (Exodul, 32, 3-4)

Și toți și-au scos cerceii de aur din urechi, și i-au adus lui Aaron. El i-a luat din mîinile lor, a bătut aurul cu dalta, și a făcut un vițel turnat.

♦ ♦ ♦

Țap ispășitor. (Leviticul, 16, 20-21)

Cînd va isprăvi de făcut ispășirea pentru sfîntul locaș, pentru cortul întîlnirii și pentru altar, să aducă țapul cel viu. Aaron să-și pună amîndouă mîinile pe capul țapului cel viu, și să mărturisească peste el toate fărădelegile copiilor lui Israel și toate călcările lor de lege cu care au păcătuit ei; să le pună pe capul țapului, apoi să-l izgonească în pustie.

Ca mielul la tăiat. (Isaia, 53, 7)

Cînd a fost chinuit, n-a deschis gura deloc, ca un miel care-l duci la tăiat, și ca o oaie mută înaintea celor ce o tund: n-a deschis gura.

♦ ♦ ♦

Totul este deșertăciune. (lat. *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*) (Eclesiastul 1, 2)

O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Eclesiastul, o, deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune.

♦ ♦ ♦

Nimic nou sub soare. (lat. *Nihil nove sub sole*) (Eclesiastul 1, 10, după Solomon)

Dacă este vreun lucru despre care s-ar putea spune: lată ceva nou!, de mult lucrul acela era și în veacurile dinaintea noastră.

♦ ♦ ♦

Mîncăți, beți și vă veseliți. (Eclesiastul 8, 15, după Solomon)

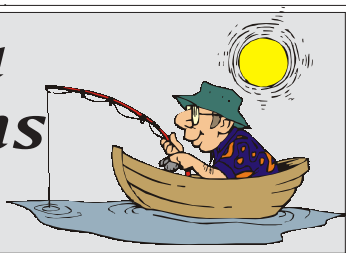
Am lăudat petrecerea, pentru că nu este altă fericire pentru om sub soare decît să mănince, să bea și să se veselească.

♦ ♦ ♦

Sabie cu două tăișuri. (Pildele și proverbele lui Solomon 5, 3-4)

Căci buzele femeii străine strecoară miere, și cerul gurii ei este mai lunecos decît untdelemnul; dar la urmă este amară ca pelinul, ascuțită ca o sabie cu două tăișuri.

Undița de prins vorbe

Nu mai cine nu muncește nu greșește și, tot astfel, numai cine nu vorbește nu cheltuiește câte o vorbă în plus. Ne-am îndelețnicit în săptămânile trecute cu prinderea, desigur, cu undița, a vorbelor în plus și, mai greu lucru, a celor în minus. Vom zăbovi și de asta dată asupra situațiilor în care cheltuim vorbe, repetând fără să ne dăm seama ceea ce deja am spus printr-un cuvânt anterior întrebuițat ori prin altul, mai pe urmă rostit, dar în stare să spună și ceea ce ne temem că nu am spus. E lăudabilă dorința vorbitorului de a se face înțeles și disponibilitatea lui de a nu precupeți nimic pentru a-și atinge scopul; după cum vom vedea, nu orice efort înseamnă o izbândă.

Am știut că de ce nu vorbești cu mine, îmi spuse mai ieri un coleg în tren. Te întreb că de unde vii, adăugă același prieten în timp ce eu căutam înțelesul spuselor sale. Nu vrei să știu că unde ai urcat în tren, continuă el mirat de întârzierea răspunsului meu. Bag sama că nu-mi vei zice că cu cine vorbești, aproape că răcni supărat însoțitorul meu. Mă intervează că cum te uiți la mine, izbuti să spună stăpânit tovarășul meu de călătorie. Că ce s-o întâmplat mai târziu nu mai spun, atât pot să povestesc eu, desigur, precum puteți observa, după ce m-am molipsit de plăcerea (ori de obișnuința!) acestui amic de ocazie atât de iscoditor.

Spre deosebire de alte mijloace de comunicare, a vorbi înseamnă a folosi semne care se urmează și se completează unul pe celălalt. Numim acest fapt de limbă determinare și spunem, în mod didactic, că un cuvânt determină ori lămurește un termen pentru a face cunoscute însușirile obiectului ori spre a desluși înțelesul cuvântului prin care acesta a fost numit. Folosim, de exemplu, verbul a cere și, spre a înțelege ce dorim să obținem de la cel cărui ne adresăm, adăugăm numele lucrului sau al acțiunii ce face obiectul solicitării noastre. În funcție de ce alăturăm, înțelegem că a cere înseamnă a se adresa cuiva pentru a obține ceva, pentru a-l convinge să îndeplinească o dorință, după cum a cere poate să însemne a face unei fete propuneri de căsătorie. Nu e totuna dacă cer o mână, fie aceasta de ajutor sau dacă cer mâna unei fete, chiar dacă, în cele mai fericite situații, și una și alta e tot o împăcare a noastră cu viața...

Construim din aproape în aproape ceea ce vrem să transmitem celui care ne ascultă sau, în comunicarea scrisă, ne citește. Când spunem știu trebuie să adăugăm ce știu și de aceea folosim

după știu un cuvânt prin care să facem cunoscut conținutul științei ori cunoașterii noastre. Când ne referim la acțiuni, lui știu trebuie să-i adăugăm o întreagă propoziție despre care spunem că e subordonată lui știu sau altor verbe asemeni lui, dintre care, în conversația de mai sus a apărut a întreba, a spune și sinonimul său a zice, a înerva, alături de care ar mai putea apărea și altele, căci bogăția limbii se măsoară în cuvinte. Există cuvinte care ne ajută să legăm semnele verbale unele de altele, să le așezăm în lanțul vorbirii acolo unde se cuvine, ca astfel comunicarea noastră să aibă înțeles. Realizăm astfel de legături prin ceea ce se numește în gramatică conjuncție (că, să, dacă, fiindcă, deoarece etc.), pronume relative (care, cine, ce) și adverbe relative (unde, când, cum). Însușirea cea mai importantă a cuvintelor cu ajutorul cărora așezăm determinările în locul corespunzător e dată de faptul că fiecare unitate de acest fel este suficientă singură, având capacitatea de a-și îndeplini rolul fără alte, să le zicem, ajutoare. Prin urmare, după verbele mai sus pomenite nu avem nevoie și de că și de de ce sau și de că și de de unde sau și de că și de cu cine sau și de că și de cum, ceea ce înseamnă, pe de o parte, că nu putem formula Am știut că de ce nu vorbești cu mine, pe de altă parte că nu e totuna dacă spunem: 1. Am știut că nu vorbești cu mine. / sau 2. Am știut de ce nu vorbești cu mine. Prima variantă arată cunoașterea faptului de a nu vorbi, a refuza conversația cu cineva, a doua variantă arătând că vorbitorul cunoaște cauza refuzului unei persoane de a participa la conversație. Tot astfel, Te întreb că de unde vii și celelalte replici ale călătorului care ne-a inspirat de această dată prinderea vorbelor presupun reformulări fără că sau fără unde, de ce, cu cine sau cum. Ca să nu ajungem în cunoscuta situație a unui personaj al lui Caragiale, în comunicare trebuie să știm întotdeauna... cu cine vorbim. Ori cu că ori cu alți amici ai lui...

Notă: în mod intenționat a fost lăsată necorectată o greșală. Una sau mai multe? Rugăm cititorii să ne sară în ajutor ca să descoperim că unde a mai greșit... acest amic de ocazie atât de iscoditor. Se oferă și premii: celor care au descoperit (evident, nu numai lor!), li se dă dreptul de a trimite redacției întrebări cu privire la înțelesul cuvintelor pe care le-au întâlnit în cărți, în reviste ori chiar și la pescuit.

P. D. Rost

Comunicarea, de la origini la Internet

23

Cum arătau primele cărți? Cum se face un ziar? Cine a inventat radioul? Când a apărut televiziunea? Ce înseamnă multimedia? Ce este realitatea virtuală? Care vor fi mijloacele de comunicare mâine?

Dragi tineri, până la sfârșitul acestui serial veți primi răspunsuri la toate aceste întrebări și veți afla câteva date uimitoare din istoria comunicării.

Informatica

Informatica s-a născut din necesitatea oamenilor de a efectua foarte repede calcule matematice din ce în ce mai complexe. Astăzi, ea permite și efectuarea altor operații din toate domeniile cercetării, ale creației, divertismentului, și chiar ale activităților casnice.

Mașinile de calcul

În secolul al XVII-lea, în Europa, cercetătorii s-au inspirat din mecanismele ceasornicelor pentru a concepe mașini de calcul. În 1642, filosoful și savantul francez Blaise Pascal (1623–1662) a realizat o mașină care făcea operații de adunare și scădere. Ea funcționa cu roți dințate îmbinate între ele. În 1823, două secole mai târziu, englezul Charles Babbage (1792–1871) a conceput o mașină programabilă care putea efectua automat orice calcul. Din 1941, matematicianul american Howard H. Aiken a reluat proiectul lui Babbage: în 1944 el a realizat Mark 1, un calculator cu o greutate de 5 tone, al cărui principiu de funcționare îmbina mecanica și circuitele electrice.

Aportul decisiv al electronicii

Inventată în 1904 de britanicul John A. Fleming, dioda este un tub de sticlă în care se creează vid și care produce electroni la trece-

rea curentului electric între doi electrozi. Această componentă electronică, servind drept comutator, va înlocui lentul sistem mecanic cu roți. Cercetarea cunoaște o dezvoltare rapidă în timpul celui de al doilea război mondial. În 1943, la cerearea armatei americane, John Mauchly și Prosper Eckert încep construirea unei mașini care să calculeze traiectoriile tirurilor de obuz. Astfel, ei realizează primul calculator complet electronic, numit ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer). Aparatul, care cântărea 30 de tone, putea înmulți două numere de cîte zece cifre în mai puțin de o jumătate de secundă, cu ajutorul miilor de tuburi electronice asamblate în serii de cîte zece, reprezentînd unitățile, zecile, sutele etc. Dar, spre deosebire de calculatoarele moderne, programul acestuia nu era înregistrat în memorie.

Codul binar: biți și octeți

Începînd din 1946, matematicianul american J. von Neumann a elaborat un aparat mai performant, EDVAC. Acesta este primul aparat cu un program înregistrat. În plus, el traducea informațiile pe care le primea în cod binar, adică într-un limbaj numeric ale cărui caractere sînt 0 și 1. În informatică, aceste caractere se numesc „biți”. Pentru a scrie 1, comutatorul lasă

curentul electric să treacă, pentru a scrie 0, el întrerupe curentul. Litera A se scrie în cod binar cu octetul 10000001. Cînd tastăm această literă la calculator, curentul electric trece prin primul și ultimul tub electronic. Celelalte tuburi rămîn închise. În prezent, în codul binar, pentru a fi mai practic, biții sînt dispuși în grupe de cîte 8 octeți: 1024 octeți fac un kilooctet (Ko), 1024 kiloocteți formează un megaoctet (Mo), 1024 megaocteți un gigaoctet (Go).

Microprocesorul

În 1947, J. Bardeen, W. H. Brattain și W. B. Shockley, cercetători la laboratoarele telefonice Bell, au inventat tranzistorul (vezi pag. 54-55), alcătuit dintr-o bucată foarte mică de siliciu, un material bun conducător de electricitate. Tranzistorul este mult mai mic decît tubul electronic și poate servi drept comutator în calculatoare. În 1950, inginerii de la societatea americană de electronică Texas Instruments au descoperit un procedeu care permite gravarea și legarea mai multor tranzistori între ei pe o placă minusculă de siliciu de numai cîteva milimetri pătrați. Totalitatea acestor tranzistori formează un circuit integrat. În sfîrșit, în 1971, societatea Intel a reușit să instaleze toate componentele principale ale unui calculator într-un singur circuit integrat. Acesta este primul microprocesor. (Larousse)

Strămoșul calculatorului modern, calculatorul ENIAC, ocupa o încăpere cu o suprafață de 140 m²

Aplauze pentru cercul teatral din Giula

În anul școlar trecut s-a înființat cercul teatral al Liceului românesc „N. Bălcescu”. Și încă în același semestru s-a ținut și prima premieră, cu adaptarea scenică a unor momente și schițe de I. L. Caragiale. Dar fiindcă sîntem încă în „Anul Caragiale”, liceenii-actori continuă șirul spectacolelor. La 14 noiembrie, „Un pedagog de școală nouă” și „Five o'clock” au fost jucate acum în fața colegilor mai tineri la casa culturală din Micherechi. Mai ales elevii din clasele școlii generale au fost foarte plăcut impresionați de piesele vesele interpretate bine de colegii lor mai mari. În cele ce urmează, publicăm cîteva impresii ale spectatorilor.

Colegii mai mari de la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Giula recent ne-au prezentat o piesă veselă. Am așteptat cu nerăbdare să vedem acest program. Nu am cunoscut piesa aceasta, dar mi-a plăcut foarte mult, mai ales felul cum a fost prezentată școala din trecut. Pînă acum nu am auzit încă despre I. L. Caragiale, dar tare mi-a plăcut sceneta interpretată de liceeni. Sper că în viitor voi cunoaște și alte scrieri ale acestui scriitor.

După terminarea școlii generale, aș vrea să devin elevă la liceul Nicolae Băl-

cescu și atunci să iau parte și eu la un cerc literar sau de teatru.

Patricia Petrușan clasa a 6-a

Noi am văzut joia trecută o piesă jucată de elevii din Liceul Nicolae Bălcescu din Giula. Mie mi-a plăcut foarte mult această piesă veselă: mi-a plăcut cum au jucat colegii, cum au interpretat pe alți elevi și pe profesorul lor. Dar mi-a plăcut și cît de frumos au vorbit românește.

Artistul Eugen Țugulea, din Oradea, i-a instruit pe liceeni, dar în cadrul spectacolului dînsul ne-a și recitat poezii de Eminescu,

care mie mi-au plăcut foarte mult.

Brigita Sferle clasa a 6-a

Săptămîna trecută am văzut o piesă interpretată de elevii de la liceul nostru românesc. Liceenii au prezentat piesa „Un pedagog de școală nouă” de scriitorul I. L. Caragiale. Din piesă am văzut cum s-au comportat copiii la diferite ore, dar am văzut și ce diferență făceau dascălii între copiii bogați și săraci. Mie mi-a plăcut mai mult cum a jucat elevul care l-a interpretat pe dascălul. Eu aș

vrea să-mi continui studiile la Liceul N. Bălcescu și să fiu membră într-un astfel de cerc literar.

Maria Ruja clasa a 6-a

Mie tare mi-a plăcut piesa prezentată de liceeni. Eu am învățat despre Caragiale încă în clasa a 7-a, și cunosc și alte scrieri ale acestui scriitor, care mi-au plăcut foarte mult. Acum, cînd am văzut piesa pregătită de actorul Țugulea din Oradea, sînt mîndră de sora mea, că și ea a jucat în această piesă. Toți liceenii și-au interpretat bine rolurile. Mi-a plăcut mult că toți cei care au jucat în scenetă au vorbit frumos românește. A fost o serată foarte frumoasă!

Forogău Adriana clasa a 8-a

Legende românești

Dreptatea lui Vlad Țepeș

Au fost odată niște vremuri în care domnea în Țara Românească un vodă pe nume Vlad, poreclit Țepeș. Acest domn era aspru foarte, dară drept. Pe hoți, pe mincinoși și pe leneși nu-i suferi. El făcu tot ce putu spre a conceni¹ ăst soi de oameni din țară. Și de-ar fi domnit mai lung, spun că era să ajungă ca să curețe pămîntul de niște asemenea iasme și poate să și facă să nu se mai nască altele asemenea loruși². Dară aș! Unde este norocul ăla?

Pe vremea aceea un neguțător din cetatea Florența în Italia mergea în țara lui, cu multe scumpeturi nestimate și cu o mare sumă de bănet. El trebuia să treacă prin Târgoviște, pentru că acolo era Scaunul domniei pe vremea aceea. Și fiindcă auzise pe turci spunînd ce pățiseră din mîna lui Vlad-Vodă Țepeș, el credea că românii sînt niște căpcăuni sau cel mai puțin niște tîlhari de codru.

Cum ajunsese în Târgoviște,

se duse drept la Vodă, cu un dar bogat, și-i zise:

– Măria-ta, ursita m-a dus să trec prin țara pe care o stăpînești măria-ta, cu tot avutul meu, agonisit de mai mulți ani în părțile răsăritului. Țara aceasta este creștinească. Și ca să nu se zică în Apus, unde mă duc, că un creștin a fost jefuit de creștini, după ce a fost scăpat cu fața curată de iataganul păgînilor, cu genunchi plecate rog pe măria-ta să te înduri a-mi da cîteva slujitori ca să-mi fie de pază pînă voi pleca.

Vodă, iute ca focul cum era el, încruntă sprîncelele cînd îi auzi cererea ce i se face și zice:

– Ține-ți darul, creștine. Eu îți poruncesc să-ți duci tot avutul pe oricare din maidanuri, pe oricare din ulițe, la-verice³ răspîntie ce ți se vor părea mai singurate și mai dosnice, și acolo să-l lași pînă dimineața fără paznici, fără privighetori. Și de ți se va întîmpla vreo pagubă, eu sînt răspunzător.

Nu era de glumit. Porunca lui Vodă trebuia să se

îndeplinească, că era foc și pîrjol.

Florentinul, cu inima înghețată de frică, se supuse poruncii. Toată noaptea nu dormi de grije și de îndoială.

A doua zi negustorul își veni în fire cînd își găsi avutul precum îl lăsase. Se uita și parcă tot nu-i venea să creadă. Merse deci la Vodă și-i spuse că tot avutul lui l-a găsit neclintit și, lăudîndu-i țara, spuse că asemenea lucruri n-a văzut în nici o țară din cîte a străbătut, deși călătorește din tinerețe.

– Cît face darul ce mi-ai fost adus? Întreabă Vodă. Neguțătorul se cam cîrnea și se cam codea a spune. Vodă stăruie. După ce află prețul, plăti pînă într-una Vodă, apoi îi zise:

– Spune pe oriunde vei merge ce-ai văzut în țara mea.

Petre Ispirescu

¹ a conceni = a distruge, a nimici

² loruși = formă arhaică de dativ pentru lor

³ verice = oricare

Oare cine e?

„Drumuri către pace...”

Concluzii după o conferință a minorităților

Institutul de Cercetări pentru Integrarea Europeană din cadrul Universității Bonn, împreună cu postul de radio „Deutsche Welle”, organizează în această lună o serie de manifestări cu titlul „Drumuri către pace – Germania ca model în Europa”. Prima discuție publi-

lor minoritare date despre activitățile lor, ce se desfășoară, prin excelență, în sfera civilă. Deci, ei activează în asociații, societăți culturale, uniuni culturale ș.a.m.d. Contează foarte mult – precum am aflat – programele concrete și, firește, conținutul acestora.

Vedere din Flensburg

că a avut loc la Flensburg, pe data de 4 noiembrie a.c. Tema forumului a fost „Discriminarea minorităților naționale, o problemă dificilă în multe țări. Oare legea germano-daneză pentru minorități oferă o soluție optimă și pentru alte țări, cum ar fi Ungaria și România?” Românii din Ungaria au fost reprezentați la acest forum de Anamaria Brad, delegat al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, iar ungurii de Gál Kinga, din partea Oficiului Ungurilor de peste Hotare. Despre experiențele consfăturii ne-a vorbit Anamaria Brad:

– Pe data de 4 noiembrie, când am participat la acest forum, ne-a stat la dispoziție cam o oră și jumătate ca să discutăm despre experiențele din Danemarca și Germania în ceea ce privește minoritățile de acolo. Bineînțeles, timpul a fost foarte scurt ca să dezbatem toate domeniile importante ale acestei problematice și ca să ne manifestăm și noi, românii din Ungaria, să vorbim despre problemele noastre. Am încercat totuși să învățăm din experiențele și exemplele comunități-

După cum am constatat, minoritățile de aici sînt mulțumite cu situația lor, nu prea au probleme esențiale, ei înfruntă doar câteva chestiuni nu prea importante. Atît în Danemarca, cît și în Germania, minoritățile sînt mulțumite cu politica minoritară care se desfășoară în țara lor. Sînt foarte importante acele principii, după care funcționează structurile civile de aici. Aș aminti pe de-o parte principiul democrației care trebuie să se manifeste atît în structurile minorităților, cît și în relațiile dintre stat sau guvern și minoritate. Apoi există și un alt criteriu. Și anume, și noi, minoritarii, trebuie să fim răbdători față de stat, deși această toleranță, în cazul nostru, înseamnă și un mare pericol. Este suficient să aruncăm o privire la datele statistice ale ultimului recensămînt, care ne arată că numărul românilor din Ungaria a scăzut mult. Dar, se pune întrebarea, pînă cînd să fim răbdători? În fine, al treilea principiu este că trebuie să avem și o „loialitate dublă”, deci față de ambele țări de care sîntem legați.

A. Bauer

Știm noi totul despre Gojdu și Mocsáry?

Ne apropiem de finalul Bicentenarului Gojdu, eveniment care s-a soldat cu noi succese: a fost dezvelită și sfințită o placă memorială, s-a ținut un simpozion, organizat de Societatea Culturală a Românilor din Budapesta, Maria Berényi a scos un volum nou despre „Viața și activitatea lui Emanul Gojdu, 1802–1870”, lucrare apreciată și de către specialiștii din România, unii dintre ei fiind și oaspeți ai simpozionului amintit.

N-aș vrea să sintetizez eu lucrările simpozionului, care abia a apucat să se ocupe, în mod mai aprofundat, de activitatea politică a lui Gojdu, dar avînd convingerea, că în preocupările din acest domeniu al marelui cărturar român există încă serioase elemente, pe care merită să le scoatem la iveală. Deci, în acest sens, sînt sigur că cercetările vor continua. În intervenția mea din cadrul simpozionului de la Budapesta am încercat să introduc și numele unui alt corifeu al luptei pentru drepturile naționalităților din Ungaria pe la mijlocul secolului al XIX-lea, cel al lui Mocsáry Lajos. Cine a fost acesta? Contemporan al lui Gojdu, membru al parlamentului, autor al multor inițiative de pacificare, precum și a multor altora privind asigurarea drepturilor adevărate ale naționalităților. Ca atare, nu era considerat printre favoriții lui Deák Ferenc, căci acesta, în loc de o adevărată înfrățire, a folosit doar o frazeologie goală privind revendicările adevărate ale naționalităților. Figurînd pe aceeași paletă politică și parlamentară maghiară de la sfîrșitul anilor 1850 și începutul anilor 1860, Mocsáry, folosindu-se de momentul și condițiile politice apte pentru a-și relua activitatea parlamentară, militînd și el pentru drepturile naționalităților din Ungaria, nu-mi vine să cred că cei doi să nu se fi întîlnit. Încerc să mă documentez și în acest sens.

Pe urmă, după 1945, au existat pentru noi, tinerii români, două colegii însemnate, unul funcționînd în cadrul Fundației Gojdu sub numele lui Nicolae Bălces-

cu. Dintre membrii acestuia se mai găsesc destui care, adunîndu-și forțele, vor putea să scoată un volum, posibil bilingv, despre activitatea lor. Dar asta nu se va putea face fără istoricul Colegiului „Mocsáry Lajos”. Fiindcă atunci, cînd s-a desființat Colegiul „Bălcescu”, era absolut normal ca noi să fim transferați cu toții în celălalt colegiu, atît tinerii din Transilvania, cît și românii din Ungaria. În 1948, Petru Groza, și el bursier de odinioară al Fundației Gojdu, deja în calitatea sa de prim-ministru al României, în cursul vizitei sale oficiale în fruntea unei delegații guvernamentale a cerut, în mod special, și ocazia de a se întîlni cu tinerii din Colegiul „Mocsáry Lajos”. Acolo a ținut un discurs însuflețitor despre prietenia româno-maghiară, vorbind despre corifeii acesteia cu aceeași naturalitate: despre Bălcescu și Kossuth, despre Gojdu și Mocsáry. Iată, o altă linie, despre care, cred, vom mai avea multe de spus.

Susțin acest lucru, fiindcă meritele noastre, atît de mult elogiate, privind activitatea și viața lui Emanul Gojdu sînt rezultatul muncii noastre sîrguincioase. E vorba deci despre o activitate mult prea pozitivă, dar puțin și sterilă, închizîndu-l pe Gojdu într-un glob de sticlă sau turn de fildeș. Cunoaștem viața și activitatea sa sub cele mai diferite aspecte, pînă și cele mai mici amănunte ale testa-

mentului, ale inventarului. Nu cunoaștem însă fapte foarte importante: că Emanul Gojdu a fost și cetățean al Ungariei, fondator a mai multor instituții de învățămînt, cultură și politică ale Ungariei. Și-a publicat primele versuri în limba maghiară. A introdus această limbă în domeniul juridic din Ungaria. A fost membru al Casei Magnaților, al Adunării Deputaților Dietei. A fost într-adevăr un mare orator, și nu numai în limba română.

Ce a mai fost? Se poate citi pe placa memorială, dezvelită în ziua de 26 octombrie a.c. la Budapesta, în afară de un fapt, mărturisit de el personal în mai multe rînduri, și recunoscut și de către cercetătorii vieții și activității lui: că a avut ceva comun și cu prietenia româno-ungară. Nu-mi dau seama de ce, dar mi se pare că nu avem îndrăzneala să precizăm, negru pe alb, că Emanul Gojdu a fost și rămîne unul dintre cei mai importanți făuritori ai prieteniei. Și ceva și mai grav: țara, capitala, care l-a găzduit, pentru care a făcut și el atît de mult, abia îl cunoaște, poate deloc...

Era momentul, cred eu, ca textul plăcii memoriale, să mai cuprindă cinci cuvinte modeste, dar cu atît mai expresive: „...adept al prieteniei româno-ungare”. Nu a fost chip! Sper să nu așteptăm cu împlinirea acestei datorii Tricentenarului Gojdu...

Al. Ardelean

România – un model al relațiilor interetnice

Aflat în zilele trecute într-o vizită de informare în județul Covasna, ambasadorul SUA la București, Excelența Sa Michael Guest a încurajat dialogul și colaborarea dintre etnicii maghiari și românii care trăiesc pe aceste meleaguri. Michael Guest a adăugat că România este o țară care a înțeles necesitatea dialogului și poate fi considerată din acest punct de vedere un model pentru țările din regiune. Michael Guest a declarat că se află pentru pri-

ma dată într-o zonă în care etnicii maghiari sînt majoritari, și a considerat important ca populația minoritară și cea majoritară să lucreze împreună spre binele țării și pentru un trai mai bun în comun. Ambasadorul Statelor Unite a declarat că este firească dorința de afirmare a identității etnice și culturale, și că prin dialog se pot găsi soluții care să rezolve probleme sensibile ce țin de conviețuirea interetnică.

(Rompres)

UMOR

Monaco declară război Luxemburgului. În declarația de război este specificat: „În caz de vreme nefavorabilă, luptele se vor ține în sală.”

„Mergeți la bătrînul Sima, dînsul știe românește”

De vorbă cu unul dintre puținii vorbitori de limbă română din Leta Mare

Cu o lună în urmă am fost pentru prima dată în Leta Mare, aflată la marginea județului Bihor. Știam că ceva despre această localitate, despre istoricul ei dezolant, în ceea ce privește maghiarizarea românilor de religie greco-catolică în timpul secolului trecut.

Cu 50 de ani în urmă, în 1952, profesorul *Teodor Oltean* din Giula a conturat deja pericolul asimilării totale în această comună, în care „vocabularul românilor este cu mult mai bogat decât cum este vocabularul românilor din Giula sau din comunele învecinate. Oamenii care au 35 de ani sau mai de vîrstă, citesc, scriu și vorbesc în sînul familiilor lor românește. Cei care sînt mai tineri, pînă la 25 de ani, aceștia vorbesc mai slab românește, iar copiii de școală nu mai vorbesc românește; înțeleg numai cîte ceva din discuția părinților lor”. Deși pînă în anul 1920/21 comuna Leta Mare a avut o școală românească, deși în 1953/54 încă 52 de copii de naționalitate română au frecventat orele de limba română, și renumita stradă *Széchenyi* a fost sută la sută locuită de români, politica mare a rupt, încetul cu încetul, firele subțiri ale rădăcinilor românești.

Azi, cu o jumătate de secol mai tîrziu, doar trei localnici se declară români și doar doi consideră româna ca limbă maternă. Astăzi doar morminte, plăci

memoriale, o asociație culturală și cîțiva vîrstnici ne amintesc de una dintre cele mai românești localități și locuitori din Ungaria.

Participînd la festivitatea comemorativă, organizată de însușeștii membri ai Asociației Culturale a Românilor din Leta Mare, mi-au sunat la ureche cuvinte românești, cuvinte însoțite de un gust plăcut al graiului bihorean local. Se pare că am întîlnit pe unul dintre ultimii români vorbitori de limbă maternă din Leta. *Gheorghe Sima* este legătura fixă dintre români și maghiari, fie ei din Ungaria, fie din România. Bace Sima trăiește aici de 82 de ani, fiind cunoscut de toți mușafirii români și fiind „traducătorul” înflăcărat al tuturor.

– Noi aici ne-am născut, la Leta Mare. Străbunicii noștri au venit aici de la Baia Mare sau din Maramureș, în anii 1800. Strămoșii noștri au fost greco-catolici, nu ortodocși. Acei locuitori ai orașului care s-au născut înainte de 1912, au mai învățat românește la școală, dar apoi s-a predat numai ungurește. Cînd noi eram copii, într-o duminică a fost slujbă românească, iar în cealaltă ungurească. Am avut un preot, cu numele *Szabó Ignác*, care după ce în '22 s-a deschis frontiera și au ieșit românii din țară, și el a plecat. Urmașorul preot a venit din Hajdúdorog. Episcopia de Hajdúdorog s-a format din

Foto: A. P.

patru naționalități. Noi, românii, pînă la 1912 am ținut de Episcopia de Oradea. Nouă părinții încă ne-au învățat numai românește rugăciunea „Tatăl nostru”. Ungurește nu prea am știut. Acasă am vorbit românește, dar la școală am început să învățăm ungurește. Cum a trecut timpul, tot mai puțini români am rămas.

– Cu ce v-ați ocupat în tinerețe?

– Noi am fost plugari. Dar din 1960 am intrat în colectivă. Asta a fost o colectivă foarte bogată. Acolo am lucrat ca brigadier, pînă în 1980, cînd am ieșit la pensie. Și soția mea, *Iuliana* a fost curat românească. Ea a murit... Din căsnicia noastră ni s-au născut doi băieți și o fată. Cel mai mare băiat, *Gheorghe*, are 52 de ani și are școli superioare. El încă a învățat românește aici, în Leta Mare. Pe-atunci a fost aici un profesor român, domnul

Ruja, care era din *Miche-rechi*. Soția lui nici nu a știut ungurește. Am fost buni prieteni cu ei. Cel de-al doilea fiu, *Alexandru*, are 47 de ani. El stă aici la Leta. Fiica mea este *Iulia*. Cînd ei au fost copii, noi i-am învățat românește, chiar și la Crăciun s-au dus „cu steaua”. Dar acum, trebuie să vă spun, nici ei nu mai știu românește. Fratele meu cel mai mare a murit la Oradea, pentru că s-a înșurat cu o fată de acolo. La noi în familie au fost și secui și ruși, au fost unguri și nemți. Am fost învăluit.

– Dumneavoastră vorbiți frumos românește. Aveți cu cine discuta în limba maternă?

– Vorbesc eu românește, dar de înțeles înțeleg și mai bine. Mai sîntem cîțiva bătrîni care știm românește, dar nici noi nu am știut niciodată perfect. Cu mama lui *Gabri Crișan* mai pot vorbi românește și cu profesorul *Plokai*. Ce nu am

știut românește am spus ungurește. Am acasă dicționar român-maghiar, maghiar-român, dar nu mai pot învăța cuvinte noi că le uit repede. Dar dacă mă întîlnesc cu cineva din România, imediat îmi vin în minte multe lucruri. Eu vorbesc puțin mai bine decât ceilalți, pentru că am fost „prinsonier” la ruși în România. Între 1940 și '46 am fost și soldat și „prinsonier”. Și mai învăț și din TV. Rar se întîmplă să nu mă uit seara la români la televizor. Numai că și acolo cele mai multe filme sînt englezește. Tare îmi plac dansurile populare și cîntecele românești. În România este folclorul adevărat. Mai am și mult de citit. Și din România primesc multe ziare. Ce nu înțeleg, iau dicționarul și caut cuvîntul. Știți ce-mi place cel mai mult? Să ascult slujbele românești la radio. Cîndva au fost slujbe din București, din Bratislava, dar acum nu mai știu cînd se dau acestea. Cînd am fost mai tînăr, rareori a fost să nu mă duc ca turist în România. Apoi dacă am mers la Sibiu, m-am pus în taxi și mi-am căutat neamurile.

– Atunci dumneavoastră vă simțiți român...

– Ho-ho, sigur. Mulți sînt care spun că au sînge vlah, dar nu știu românește. Atunci, eu, care vorbesc, cum să nu fiu român?!

– Ce simțiți cînd vin oaspeți din România?

– Cum să vă spun... Cînd vin frații noștri, îi zi de sărbătoare. Hainele aște nu le-am luat pe mine de un an. Ca să vadă că și noi sîntem români aici. Domnul *Mălinaș* și domnul *Chiriac* din Oradea de mulți ani vin la noi. Și cînd sosește cineva din România, conducerea orașului zice: „Să mergeți la bătrînul Sima. Dînsul știe românește”. De la mine mulți au întrebare despre rădăcinile noastre și cum am ajuns aici. Toți românii miș frați și prieteni.

Așa-mi trece viața, singur. Am de toate de ce am nevoie. Sînt om sănătos, care umblă încă cu bicicleta.

Rita Pățaș

Fotodocumentar

Fotografii din Leta Mare de odinioară

Cele mai frumoase texte comentate (3)

Petru Anton:

Pe marginea unui insectar

◆ poezie pentru copii ◆ anecdotă și umor ◆ epic

„Răstignite-n gămlii,
nu mai saltă peste ape
libelule străvezii...
Nu jindesc din naftalină
la un licăr de lumină,
nu visează să mai scape
din tăcutele cutii...”

Câte zboruri stăvilite,
câte clipe ne-mplinite
se-mbâcșesc fără de ir
în piticul cimitir....

Dar în răstignitul zbor
nu-i nimic straniu; ascunde
chiar un tâlc izbăvitor:
Aplecați peste cutie
– peste cripta timpurie –
doi ochi caută a pătrunde
la al vieții sfânt izvor.”

**I. Interpretarea
textului**

Poezia face parte din literatura pentru copii, caracterizată prin tonul umoristic* și povestiri mici versificate în jurul unor situații și întâmplări, cu personaje din lumea mărunta a păsărilor și insectelor. Autorul ei, Petru Anton, fost redactor responsabil al ziarului *Foaia noastră* din perioada 1957–1962 (cu o întrerupere între mai 1958–mai 1959), a scris câteva bune poeme de acest gen, folosind două formule poetice: una în care construiește imaginar scenariu obișnuit, cu mult haz și voie bună, având în față sa un cititor-copil, ascultând parcă povești ale bunicului (*Cuvinte dulci, Pe marginea unui insectar*) și a doua formulă este prelucrarea personală a unor poezii pentru copii ale unor autori populari anonimi sau autori maghiari care au scris literatură de acest fel (*Cocoșelul îngâmfat* – după Kormos István, *În poala moșului* – după Petőfi Sándor). În ambele situații, poetul stăpânește cu măiestrie instrumentele poeziei pentru copii, de la nivelul temelor și constituirii scenelor până la cel al imaginilor și figurației personajelor. Intervenția

autorului în textele prelucrate după un autor, date spre exemplificare mai sus, este atât de puternică, încât și această categorie poate fi apropiată de prima, fiind, de fapt, o readaptare a unor secvențe din autorii prelucrați. Petru Anton dezvoltă din poeziile acestora doar un fragment, în jurul căruia construiește idei și imagini proprii.

Cele trei strofe ale poeziei alcătuiesc o structură de idei în cruce, fiecare din părțile lor aduce un plus de imagine întregului poem. Prima strofă este o prezentare a libelulelor prinse în insectar, strofa de mijloc starea lor după conservare, iar ultima, prelucrând ideile celorlalte două, se oprește asupra copiilor care-și privesc întrebători insectarul făcut.

Poemul își organizează ideile în două registre* lirice: unul epic*, care transpune o poveste-pățanie a insectelor zburătoare și evocarea situațiilor lor dinainte de a se fixa în cutia insectarului, și altul liric, care prezintă starea și sentimentele eului liric în față realității crude a morții acestor ființe mici. Acestor două formule de prezentare le corespund și două modalități, echivalente a două tonalități ale poeziei: un mod al seriosului și

gravului, care traduce o tonalitate tragică, și celălalt mod al umorului și anecdotului*, care traduce un ton optimist și o seninătate copilărească a atitudinii umane. Povestea propriu-zisă are în centrul ei libelulele, aceste insecte de baltă zburătoare, zburdănice, care ajung fixate în ace într-un insectar. Ideea morții lor e văzută de poet ca un act de „răstignire”, adică o moarte provocată printr-un destin sortit. Odată ajunse în cutia insectarului, ele nu mai pot aspira la zborul liber, nici nu au speranța unei eliberări din spațiul închis al insectarului. Moartea lor înseamnă moartea zborului, înfrângerea idealurilor și scopurilor vieții. De aceea, imaginea cutiei apare ilustrată sub semnul metaforic al unui cimitir. Tendința de tragism din prima parte a poeziei este anulată, spre final, printr-o răsturnare a semnificației „răstignirii” (morții) libelulelor. Nu citim în această simbolică moarte adevărul unui sfârșit fără nici o importanță, ci ea devine încărcată de o altă valoare existențială,

cea a cunoașterii pentru copii care au făcut insectarul. Poziția acestora, de a-și admira opera făcută (aplecați curioși și mulțumiți peste cutie, cum spune poetul), ochii iscoditori, purtători ai actului cunoașterii, caută în taina morții insectelor izvorul vieții. Moartea devine astfel transfigurată*, un prag prin care cunoaștem esența vieții, adică ea devine experiment de laborator biologic pentru micii școlari. Cele două moduri și tonalități de care aminteam, unul tragic și altul optimist, grav și umoristic, construiesc ecuația simplă dintre moarte și viață, prima văzută ca o pierdere și ca un gol, un minus în planul naturii, a doua, ca un câștig, o bogăție a cunoașterii și un plus în planul uman.

Valori și figuri stilistice. Formula stilistică ce este comună pentru ambele modalități ale poeziei este folosirea vocabularului sacru, din zona religiosului. Moartea libelulelor apare exprimată ca „răstignire”, în două epitețe de calificare, situate la început și la sfârșit („răstignite-n gămlii” și „răstignitul zbor”); viața capătă și ea un caracter sacru, tot printr-un epitet religios („sfânt izvor”). Când redă imaginea morții acestor insecte poetul se folosește de verbe și derivate ale lor, dar dublate de o negație, negația vieții

Fișa bibliografică: Poezia apare mai întâi în ziarul *Foaia noastră*, an VI, nr. 11, 1 iunie 1962, în pagina *Pentru tineretul nostru*, apoi este reluată în volumul colectiv **Muguri**, UDRU, Gyula, 1973, pag.18. De amintit că toate poemele pe care le-am amintit în clasificarea noastră, prezente în acest volum de autori români, au văzut mai întâi lumina tiparului în ziarul pe care l-a condus Petru Anton. **Referințe critice:** prefața la volumul *Muguri*; Cornel Munteanu: *Literatura românilor din Ungaria* – privire în actualitate, în vol. **Annales 2000**, publicație a Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, Giula, 2001

și tuturor însușirilor ei („nu mai saltă”, „Nu jindesc”, „nu mai visează”, „clipe-nemplinite”). Epitetele descriptive apar sub diferite aspecte și funcții: epitețe cromatice („libelule străvezii”), epitețe personificatoare („tăcutele cutii”), epitețe diminutive („piticul cimitir”). Câteva metafore centrale devin cuvinte-cheie în text, în jurul cărora se construiesc imaginile lirice; ele exprimă spațiul morții („tăcutele cutii”, „piticul cimitir”, „cripta timpurie”). Pentru a da dinamism și mișcare imaginilor, poetul folosește, alternativ, rima încrucișată cu trei versuri („...gămlii / ...străvezii / ...cutii”), rima împerecheată la două versuri („...naftalină / ...lumină”) și rima îmbrățișată („...ascunde / ...pătrunde”). Acest amestec de rime și de versuri cu măsura scurtă apropie poezia lui Petru Anton de rima poeziilor de același gen din lirica argheziană pentru copii. Chiar și titlul poeziei, *Pe marginea unui insectar*, sugerează o lume a ființelor mărunte, a insectelor zburătoare prinse în jocul copiilor. Vocabularul stilistic cuprinde și cuvinte vechi, cu rol sugestiv de ecou în memoria cititorului („nu jindesc”, „se-mbâcșesc fără de ir”, adică se usucă, natural, fără soluție de conservare, „tâlc izbăvitor”).

Cornel Munteanu

Serialul continuă peste 2 săptămâni cu analiza unei poezii de Maria Berényi

II. Mic dicționar explicativ

anecdotă (anecdotic), o scurtă poveste sau întâmplare veselă, de haz, cu un sfârșit neașteptat. Aici, în text, cu sensul de pățania acestor insecte zburătoare, care nu mai visează la zborul lor pe ape.

epic, gen literar caracterizat prin narațiune, povestire, în care apar personaje și o scurtă acțiune. Faptele, evenimentele, personajele, spațiul și timpul, sunt componente ale epicului.

registru (pl. registre), modalități de prezentare artistică a unor evenimente, situații, întâmplări, în funcție de viziunea și preferințele autorului. Aceste registre diferă în funcție de genurile literare, epic, liric, dramatic, publicistic. La origine, termenul desemnează o carte în care se scriu, într-o anumită ordine, persoane, locuri, întâmplări.

transfigurare (transfigurată), procedeu prin care o realitate obiectivă este exprimată dincolo de trăsăturile ei obișnuite, în imagini artistice, cu alte corespondențe decât cele concrete, reale.

umor (umoristic), modalitate literară a comicului manifestat sub forma unei ironii blânde și ușoare, care provoacă un surâs de înțelegere și apropiere față de obiectul luat în râs.

Din povestirile lui Vasile Gurzău

LUNTRAȘU (II)

O fost odată tri fraț. Aiște or fost tare săraci, și n-aveu nimica. Li tă' să gindeu că ce ar trebui și facă, cum ar trebui și s-andăluască în viață?

– D-apu, – zice cel mai bătrîn, – mă, dac-aș fi io ca domnu aista d-aice dă la Tisa, și aș ave pustă așe mare – zice –, apu io aș da la oamenii cii săraci cînd ar vini și ceară dă la mine. Le-aș da lemne, le-aș da grîu, le-aș da cîte-on purcel uă cîte-o uaiie pă sărbători. Aș face bine cu ii, nu ca cînele aista dă domn! – zice. No, d-apu tu ce-ai face? – zice.

Cel din mijloc zice:

– Mă, – zice –, dacă aș fi păcurar, apu aș ave turmă dă uăi, aș ave mnei, aș ave lapte și-m fac caș, brînză, urdă! Apu cine ar vini la stîină – zice –, io le-aș da – zice – și numa așe! Mă, – zice cîta cela mic, – tu ce-ai vre și fii?

– Io – zice – aș vre și fiu luntraș. Acolo la apa ce mare, cum îi și la Dunăre.

Că atunce, uarecînd, nu făceu poduri, numa făceu cîte-o luntre. (...)

No, ș-apu așe după cum o dorit ii, Dumnezo le-o dăruit la tăt! La cel mai mare i-o dăruit Dumnezo turmă mare, la celalalt i-o dăruit o turmă mică. Aista, cel mai mic, acolo la Dunăre iera luntraș.

No, d-apu domnu, – ou, bate-l doamne! – bine zice că nu lăsa dîn sărac gazdă, c-acela-i mai rău! Că nici nu te mai cunoaște! Ș-aista, cînd o ajuns domn, apu acolo ierau, dragu-mneu, bucate, iera iosag, ierau dă tâte!

Iera așe vreme purtăturii, cărau acolo slujile la bucate. Cînd mereu birșii, nu băgau samă, mai pica dîn car cîte-on snop pă drum. Apu să sileu, n-aveu bai și ieie snopii, treceu cu carele păstă ii.

Ș-apu așe dară că Cristos cu Sîntetru or umblat pă pămînt, și i-o-ncercat pă fieștecăre și vadă că ce-o făgăduit, uare dau ii dîn iele la cii săraci și la cii năputincioși?

Ș-apu să duce Cristos și Sîntetru la pusta aciiie, la boieru cela. Ș-apu, mîrgînd p-aice, pîn sate, pă drum or aflat și ice, și cole snopi pă drum. Zice Cristos:

– Mă, Petre, mai bine ai lua snopii aște, dă' dacă ne-or trebui noauă. Ș-apu om mere și aice la boieru aista

nou, și om mai cere dă la iel – zice – ș-apu i-om îmblăți și ne-om face oleacă dă fărîină ș-avem dă lipii.

– Bine-i, Doamne, – zice Sîntetru.

Le snopii în spate, și-i leagă și să duce. D-apu acolo călcău mașinile, cărau ijile bucatele. Domnu numa stăte cu hinteuu acolo. Mere Sîntetru acolo, mere cu Cristos acolo și să-ntînă ii și zice Sîntetru:

– Domnule, fii așe dă bun și ne mai dă doi-trii snopi, că ne-am face și noi oleacă dă pită, – zice – că sîntem oameni săraci, – zice.

– Mă-ă-ă, uoameni ca voi? Uoameni întreji, puternici, voi umblați la cerșit? – zice. – Încă vă mai treabă? Puneț jos snopii aciiie! – zice. – Ce gîndiț voi? – zice. – Așe trăiț voi pă vreme lucrului? – zice.

No, d-apu zice Cristos cîta Sîntetru că și puie snopii cu spicele laolaltă, ș-apu și deie foc la ii. Ș-apu dă cole mașina la ii, dă' snopii nu că și ardă, ce să pergheteu așe cum face mașina: paie la o parte, pleava la o parte, bucatele cole curate!

Vede domnu:

– Mă, d-apu ce-o făcut vandrocii aște, d-apu – zice – că-i bine c-o făcut aci – zice. – Că și io, dîcîț și dau atîte bucate la uamenii mnei – zice –, și le plătesc, lasă că fac io treabă!

Dăloc îi țipă domnu pă uoameni, oprește mașinile, că nu mai ieste dă lucru. Ș-apu fug uoamenii carencătrău, s-amărăsc dară că n-au ce cîștiga pîntru iarnă, n-or ave ce mînca.

Ș-apu domnu iș ie acolo șcătula și aprinde stogu, – că iel o gîndit că ș-a călca stugu așe cum o văzut, și nu a da vămă la uoameni. D-apu s-o-ncins on foc! O dat Dumnezo on vînt, o furtună, d-o ars tătă pusta la iel. Tăte or ars. Și pă hotar și iosagu. Și o rămas sărac domnu!

No, bine. Mere Sîntetru și Cristos mai dăparte. Mere pă la păcurar, p-acolo pă la stîină, și-l încearcă și p-aista, și vadă bunața lui. Zice cîta iel:

– Domnu păcurar, dacă ai fi așe dă bun și ne dai oleacă dă caș, că sîntem flămînz, și oleacă dă urdă.

– Mă-ă-ă, uoameni ca voi? Vă dau io cu campăuu! –

zice. – Că nu viniț voi și mînaț uăile la strung cînd le mulg! – zice. – Numa io mă tinzuiesc cu iele. Și mere-ț d-aci dăparte! – zice, și o luat campăuu la ii.

Să duc ii. Apu Dumnezo în ciie dimineață, colo pă rauă, o dat gălbeneată. Adecate mîrg uăile și pască, și mînca, dă' tâte mor dă gălbeneată! Așe că o rămas și păcuraru fără uăi. Rău o pățit. Așe c-o trebuit și mîrgă și iel în lume cu celalalt frate. (...)

No, Cristos și Sîntetru să duc mai dăparte, mîrg la luntraș și-l încearcă și pă iel. D-apu luntrașu s-o așezat amu, ș-o avut acolo pă marjine apii, pă Dunăre, o avut o colibă, așe căsuță micuță dară, dă șide iel cu femeie, și-ș făce iel acolo ce trebuie.

Ș-apu cînd o mîrs Sîntetru cu Cristos la iel, o mîrs îndărăt, că luntrașu o șezut la ciie lature. Cristos cu Sîntetru or fost dă iasta lature.

(Va urma)

(După culegerea lui Samuil Domokos)

Aneecdote din vecini

Să vorbește-n sat cum că, pă vremuri, dă indeva dîn dăpărtare, s-o mutat la noi o familie dă țigani români. Dalaic, tata celor doi purdalăi, vrînd să să laude cu pruncașii lui mîndri și întălept, îl întrebă pă Toader lu' Buha, om glumeț dîn vecini, că după părere lui pă cine samănă cii doi pruncași?

– Habar n-am, – îi răspunde ista.

– Bace Toader, dă' uită-te la ii, dă' dacă ț-a vini cineva-n minte, – îl cere Dalaic.

– Mă uit, mă uit, vecine, – zice bătrînu Buha zîmbînd, – dă' să mă crezi că io pă nime nu cunosc dîn satu d-inde aț vînit voi!

Pă nană Floare a Crețului și io u-am cunoscut încă. Ie ne-o fost boldășită în prunciie. Tata bătrîn, care o fost cam dă vrîsta ii, m-o povestit cum că, la cîteva săptămîni dîpă ce nană Floare s-o măritat dîp-on ficior dîn Cristoreni, s-o-ntîlnit cu prietena ii, pă care o-nceput s-o facă-n tăt tipu, spunînd:

– Bată-te-ncoace și-n colo, tu m-ai prostit să mîrg dă nevas-tă la ciufala aista dă om!

– Cum așe? – să mîrîă hortacă-sa.

– D-apu n-ai zis tu că-i on ficior dă treabă, și că-i și găzdac?

– Ba io numa atîta ț-am spus că Mihăița tău are mai mult bani dîcîț minte!

Zicala asta că „Îi găzdac ca Mihăița lu' Crețoaie” ș-amu-i cunoscută-n sat, și dă pruncașii dă ișcoală.

Nu tare dă mult, loșca lu' Vițălaru, la crijmă, dîpă mai multe păhară dă bere, o-nceput să să laude și una, și cu alta. Odată zice cîta crijmarăș:

– Măi hortace, știi tu cum l-am făcut io dă rîsu satului pă gazda aletean, cînd am sclujit la iel?

– Spune, loșcă, dă' numa adevăru!

– Așe o fost cum ț-oi spune, numa ascultă: Gazda m-o mînat la țîrg cu patru boi. On cunoscut m-o-ntrebat cum că la cine sclujesc io, că tare mîndrii i-is tăt patru boii?

– Apu tu?

– Io numa atîta i-am răspuns că „la a cincele”.

Așe o fost uă n-o fost așe, nime nu ști, dă' d-atunce „bouu a cincele” s-o legat dă loșca ca scaiu dă uaiie.

Am citit că...

În săptămîina trecută nu m-o vînit nici Foaia românească, nici uișagu județean. N-am întăles io că ce s-o putut întîmpla, dăuarece pîn-amu, dă ani dă zile, nu s-o-ntîmplat una ca asta. Nu zic cum că, dîn cînd în cînd, foaia noastră nu întîrzie o zî-doauă, dă' mai tîrziu, luni uă marț, o capăt. Bine-nțăles că l-am așteptat pă poștașu nost, mai cu samă și pîntru că în zilele aște o sucuit să-m vină și pensie. Cînd apoi joie s-o prezentat on poștaș tînăr, pă care, dă fapt, nici nu l-am cunoscut, l-am și întrebat io una și alta, adecate că ce s-o-ntîmplat cu colegu-so, dă nu iel vine; că iel dîn care familie să traje, dă nu-l cunosc; dă' ș-aceie că ce-i cu foaia noastră, ș-așe.

Cu aceie că m-o răspuns iel la întrebări-le dă mai sus, ne-am și dat noi la voarbe, și tare m-am mînat că așe dă mîndru voro-vește românește, că puțîni s-ar pute da la întrecere cu iel. L-am și întrebat io că inde și dă la cine o-nvățat așe bine româna, dă' pînă la urma urmii nu m-am mînat nici on pic, auzînd că iel o terminat la gimnazie românească, ș-amu numa pă doauă săptămîni îl înlocuiește pă poștașu nost, și că vre să învețe mai dăparte la Sididin ș-așe.

În legătură cu uișagurile mele m-o mărturisit sincer cum că iel m-o-ncurcat c-on altu lon Podaru – că sîntem în sat vo doi-trii cu numele aista, – și m-o făgădit că nu m-a rămîne dator: uă m-a aduce uișagurile mele, uă m-a plăti prețu lor. Io iară l-am mîngîiet că nu s-o-ntîmplat on lucru care nu poate fi iertat, dă' nici dă bani

nu vreu să aud: a fi bine dacă m-a surzui d-indeva Foaie, și cu asta am și gătat.

Dacă n-am uișaguri noi, mă pun io și scormonesc în cele veti, dă' dacă oi da dă vo veste, ca să nu vă rămîn dator nici în săptămîina asta. Nu m-am înșelat, dăuarece am aflat cîteva, dîntră care cel mai mult m-o plăcut una care s-o-ntîmplat c-o boldășită julană.

Îi voarbă că, în luna trecută, o boldășită s-o dus cu ghezu la Peșt. În ghez s-o dat la voarbe cu ie o altă nevăstuță, apu după cîteva voarbe lingușitoare, cu care i-o și cîștigat încredere, u-o îmbiet c-o cafă, ca să nu le vină somnu pă drumu dăstul dă lung. Numa că nevasta năcunoscută i-o dat o cafă în care o fo' pusă năște leacuri dă somn, așe că boldășita julană, nu păstă multă vreme, o și adormit. În clipita aceie iasta u-o și jefuit dă tâte bu-nurile și dă tăt banii pă care i-o avut la ie, pîntră care și o șumă însămnată dă valută.

Cînd julănița s-o trezît dîn lume visălor și s-o aflat cu bucsa goală, cu ajutoru unui tînăr dîn vagonu vecin, dăloc o dat telefon la poliție – la una ca asta îi bun on telefon d-aista „mobil” – și hoața o fost prinsă încă înainte dă ce s-ar fi scoborit dîn ghez...

Așe dară întîmplare asta s-o gătat cu ispravă, bunăuară ca-n poveștile mai cum-săcade, pă cum s-o gătat și pățanie me cu poștașu nost cel nou: Pă cînd am gătat io cu cititele, tînăru nost m-o adus tâte uișagurile cu care m-o rămas dator.

Vă dorește sănătate cît mai bună și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

Fotbal

Steaua umilită la Arad

Se pare că UTA și-a revenit din primul șoc cu care s-a luptat la debutul în Divizia A. Câștigând cu 2-0 în fața Stelei București, străzile Aradului s-au umplut de bucurie, aducând în oraș o adevărată atmosferă de „fiesta”.

Nagy și Njock, ambii veniți din a treia divizie germană, au înscris pentru UTA

Cu toate că UTA ocupase ultimul loc al campionatului de primă divizie, simbătă Steaua a sosit pe un stadion arhiplin. Majoritatea celor 10.000 de spectatori, asta este capacitatea maximă a arenei cam învechite, și-au procurat biletul de meci încă joi, cu două zile înainte de partida mult așteptată. Simbătă dimineața, în ziua meciului, se mai puteau cumpăra bilete numai la negru, la un preț de 500.000 de lei (cam 4000 de forinți), deși prețul oficial era de numai 50.000. UTA a înfruntat formația bucureșteană în cadrul celei de a 12-a etape a sezonului de toamnă. Gheorghe Borugă, directorul tehnic al echipei UTA, declarase cu două zile înaintea partidei de pe teren propriu că Steaua va pierde meciul cu 3-0. Mai mult ca sigur că mulți l-au considerat pe oficialul arădean ca fiind bolnav. Totuși, Borugă nu a fost departe de adevăr. UTA a atacat din primul minut, dar s-a lovit de o apărare destul de bine organizată. Totuși, după 19 minute, tabela de marcaj s-a modificat pentru prima dată. O minge centrată de pe dreapta de Fritea a fost prelungită cu capul de Nagy, iar Njock a reluat-o puternic de la marginea careului mic, sub transversală. Golul următor a

fost marcat de fostul stelist Nagy, care a transformat o lovitură de pedeapsă, după un fault al lui Martin Tudor asupra lui Panaintescu. Cum portarul stelist a comis infracțiunea în calitate de ultim apărător, el a fost eliminat. UTA a dominat fără drept de apel pe toată durata partidei, Steaua reușind să dea prima lovitură la poarta gazdelor doar după o oră de joc. Depășind șocul

unui debut catastrofal – arădeii au pierdut primele cinci meciuri – pe astăzi „bătrâna doamnă” (o denumire veche a UTA) începe să-și recapete farmecul de odinioară. După 12 etape nu se mai află pe loc de retrogradare. Poziția 14 și cele 13 puncte, adunate în ultimele șapte etape, dau speranța unei ascensiuni, ce ar permite ca vestul României să aibă și pe mai departe, prin cele două echipe nou promovate, UTA și Poli Timișoara, două reprezentante în prima linie națională. Vineri, tot în cadrul celei de a 12-a etape, „Poli” a câștigat pe teren propriu, tot cu 2-0, ocupând la ora actuală poziția a 3-a, neașteptată de nimeni de la o nou promovată. Echipa bănațeană continuă să fie cea mai bună reprezentantă a provinciei.

Ștefan Crăsta

Schimb de arbitri,
între România și Ungaria

Arbitrul Mircea Bogdan

Membrii Asociației de Fotbal din județul Arad au vizitat recent Bichișciaba, la invitația Asociației Județene de Fotbal Bichiș. În cadrul întâlnirii, arbitrii celor două țări au jucat un meci amical, care a adus victoria, cu 2-1, a oaspeților.

Győri László, președintele Comisiei județene a arbitrilor din Bichiș a propus un schimb de arbitri.

La 24 octombrie, la Arad s-a organizat o întâlnire, în cadrul căreia s-a discutat mai amănunțit propunerea. Conform înțelegerii, la 9 noiembrie, meciul Mezőhegyes-Békésszentandrás a fost condus de către trei arbitri din județul Arad: Viorel Buică, Florin Dumitru, Mircea Bogdan. La confruntare au fost de față Nicu Selejan, președintele Asociației Județene de Fotbal din Arad, Corneliu Tiulea și alte oficialități ale fotbalului arădean. Arbitrii români au dirijat meciul spre mulțumirea tuturor. Gazdele au condus oaspeții la cîteo scurtă vizită în vestita herghelie și la muzeul de mașini agricole. După o premieră reușită, la 24 noiembrie urmează al doilea schimb, cînd meciul Lipova – Nădlac va fi condus de trei arbitri din județul Bichiș. Un astfel de schimb se petrece în premieră, pentru că arbitrii din străinătate n-au condus încă în nici un campionat județean din Ungaria.

T. Cefan

Gimnastică

În acest weekend, la Debrețin

Finalele Campionatului
Mondial de Gimnastică

În perioada de 19-24 noiembrie Ungaria găzduiește pentru a doua oară Campionatele Mondiale de Gimnastică. În 1983 cei mai buni sportivi au concurat la Budapesta, acum cea de-a 36-a ediție a CM se desfășoară în Hala „Főnix” din Debrețin, unde au sosit 231 de gimnaști și 118 gimnaste din 58 de țări de pe mapamond. După probele eliminatorii și semifinalele, care s-au desfășurat în primele patru zile ale competiției, finalele pe aparate vor avea loc după cum urmează:

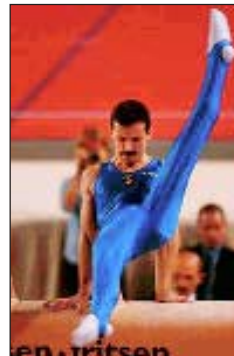
23 noiembrie (16.00-19.00) feminin: sărituri, paralele; masculin: sol, cal cu mînere, inele

24 noiembrie (16.00-19.00) feminin: bîrnă, sol; masculin: sărituri, paralele, bară fixă

24 noiembrie (19.15-19.45) GALA DE ÎNCHIDERE

Evenimentul sportiv va fi transmis pe programul doi al Televiziunii Maghiare (m2), precum și de postul Eurosport.

K.

Marius Urzică, multiplu campion mondial și european

Fotbal

Un nou român la FC Nantes?

Atacantul român Dumitru Mitu de la echipa croată de fotbal Dinamo Zagreb ar putea deveni coleg la FC Nantes cu

internaționalul Viorel Moldovan, informează presa italiană, citată de Rompres.

Mitu (27 de ani) are o ofertă din partea clubului nantez, dar este atras și de echipa germană FC Köln (liga a doua). Mitu, fost junior al Stelei, evoluează din vară la Dinamo Zagreb, unde a venit odată cu antrenorul Miroslav Blažević, de la Osijek, pentru care a jucat timp de șase sezoane.

În actuala ediție a campionatului croat de fotbal, după 14 etape, Mitu este unul dintre principalii marcatori ai lui Dinamo, cu 5 goluri (la fel ca și Ivica Olić, dar cu unul mai puțin ca Bosko Balaban).

Handbal

Echipa feminină a României
a bătut campioana lumii

Naționala de handbal feminin a României a câștigat cu 27-20 (12-11) partida cu Rusia, disputată duminică, în ultima etapă din Trofeul Eurocarpați. „Tricolorele” au încheiat cu bine cea mai importantă verificare dinaintea Campionatului European, pentru că la competiția încheiată la 17 noiembrie, la Cluj, au mai participat, în afara Rusiei (campioana mondială en-titre), echipele Ucrainei și Iugoslaviei. În jocurile precedente, româncele au pierdut

cu 28-26 în fața Ucrainei și s-au impus în fața Iugoslaviei cu 32-21.

Următorul meci

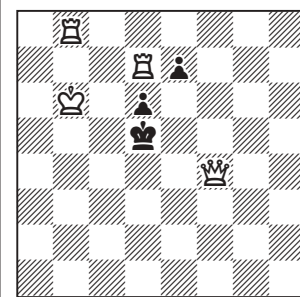
23 noiembrie, simbătă
Tiszaújváros-Giula Termal FC 13.00

Ultimele rezultate ale echipelor noastre de fotbal

Campionatul NB II. Giula Termal FC-Böcs	4-0
Campionatul NB III. Szirmabesenyő-Leta Mare	0-2
Campionatul județean, Bichiș, div. I. Szeghalom-Bătania TK	1-0
Micherechi SE-Gáboros	1-0
Campionatul județean, Bichiș, div. II. Aletea-Doboz	1-2

ȘAH

Zoltán László

Mat în 2 mutări

- ah -

ROMÂNIA

Luni 25 noiembrie

6.00 Jurnal 6.10 Bună dimineața, România! 9.00 Surprize, surprize... (R) 9.55 România 1... și strada (R) 10.00 Surprize, surprize (R) 10.50 România 1... și strada (R) 10.55 Surprize, surprize (R) 11.30 Toamna amintirilor 12.00 România 1... și strada (R) 12.05Miraculoasa natură a Angliei (R) 13.00 Jurnalul de prînz 13.25 Avanspremieră 13.30 Spectacolul lumii 14.00 Pro Patria 14.55 Jurnal 15.00 Cronica 16.30 Vitrina lui Leo 16.55 Știri 17.00 Vitrina lui Leo 17.30 Mini – Jurnal 17.35 Vitrina lui Leo 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Iartă-mă! 20.00 Serial. Om bogat, om sărac 21.00 Calea de mijloc 22.00 Jurnalul de noapte 22.30 Profesioniști 23.30 Pe cont propriu (R) 0.15 Iartă-mă (R) 1.00 Jurnal (R) 1.50 Profesioniști (R) 2.50 Calea de mijloc (R) 3.50 Toamna amintirilor (R) 4.20 Poveste fără sfîrșit (R) 5.20 Teazar folcloric (R).

Marți 26 noiembrie

6.00 Jurnal 6.10 Bună dimineața, România! 9.30 Teleshopping 10.00 Iartă-mă! (R) 11.00 Curat Caragiale! Parol! (R) 11.05 Teazar folcloric (R) 12.05 Mini – Jurnal (R) 12.10 Corect! (R) 12.15 Serial (R) 13.00 Jurnalul de prînz 13.25 Avanspremieră 13.30 Puncte cardinale 14.00 Vector III. 15.00 Cronica 16.00 Corect! (R) 16.05 Serial. Aglomerație în garaj 16.55 Știri 17.00 Vitrina lui Leo 17.30 Mini – Jurnal 17.35 Vitrina lui Leo 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Film. Pe țarm II. 21.05 Seară bună! 22.00 Jurnalul de noapte 22.30 Cu ochii-n 4 23.00 Magic și divin 23.50 Drepturile omului (R) 1.00 Jurnal (R) 1.50 Avanspremieră 1.55 Curat Caragiale! Parol! (R) 2.00 Film. (R) 3.45 România 1... și strada (R) 3.50 Vitrina lui Leo (R) 4.45 Corect (R) 4.50 Seara bună!

Miercuri 27 noiembrie

6.00 Jurnal 6.10 Bună dimineața, România! 9.30 Teleshopping 10.00 Seara bună! (R) 11.00 România 1... și strada (R) 11.05 Curat Caragiale! Parol! 11.10 Serial (R) 12.05 Mini – Jurnal (R) 12.10 Corect! 12.15 Serial. Pasiuni 13.00 Jurnalul de prînz 13.25 Avanspremieră 13.30 Oameni ca noi 14.00 Bucuriile muzicii 14.55 Jurnal 15.00 Panorama 16.00 Corect! 16.05 Serial. 16.55 Avanspremieră 17.00 Vitrina lui Leo 17.30 Mini – Jurnal 17.35 Vitrina lui Leo 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Film. Pe țarm II. 21.05 Seară bună! 22.00 Jurnalul de noapte 22.30 Nocturna artelor 23.30 Marele Jazz 0.30 Puncte cardinale (R) 1.00 Jurnal (R) 1.50 Avanspremieră 1.00 Curat Caragiale! Parol! (R) 2.00 Film (R) 3.50 România 1... și strada (R) 3.55 Vitrina lui Leo (R) 4.50 Corect (R) 4.55 Seară bună! (R).

Joi 28 noiembrie

6.00 Jurnal 6.10 Bună dimineața, România! 9.30 Teleshopping 10.00 Seară bună! (R) 11.00 România 1 și... strada (R) 11.05 Curat Caragiale! Parol! (R) 11.10 Serial (R) 12.05 Mini – Jurnal (R) 12.10 Corect! 12.15 Serial. Pasiuni 13.00 Jurnalul de prînz 13.25 Avanspremieră 13.30 Documentar 14.00 Eveniment 14.55 Jurnal 15.00 Conviețuiri 15.30 Panorama 16.00 Corect! 16.05 Serial. 16.50 Știri 17.00 Vitrina lui Leo 17.30 Mini – Jurnal 17.35 Vitrina lui Leo 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Film Cerul se prăbușește 21.00 Seară bună! 21.30 Avanspremieră 21.50 Tragerile Joker și Loto 22.00 Jurnalul de noapte 23.30 Interes general 23.30 Eveniment (R) 0.30 Memorialul durerii (R) 1.00 Jurnal (R) 1.50 Avanspremieră 1.55 Curat Caragiale! Parol! (R) 2.00 Film (R) 3.50 România 1... și strada (R) 3.55 Vitrina lui Leo (R) 4.50 Corect (R) 4.55 România 1... și strada (R) 5.00 Seară bună! (R).

Vineri 29 noiembrie

6.00 Jurnal 6.10 Bună dimineața, România! 9.30 Teleshopping 10.00 România 1... și strada (R) 10.5 Seară bună! (R) 11.00 România 1... și strada (R) 11.05 Curat Caragiale! Parol! (R) 11.10 Serial (R) 12.10 Corect ! 12.15 Serial. Pasiuni 13.00 Jurnalul de prînz 13.25 Avanspremieră 13.30 Drepturile omului 14.25 Tribuna partidelor parlamentare (R) 15.00 Conviețuiri 16.00 Corect! (R) 16.05 Serial. Aglomerație în garaj 16.35 JUDO: Turneul World Masters 16.55 Avanspremieră 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Ploaia de stele 20.00 România 1... și strada 20.05 Ploaia de stele 21.00 Avanspremieră 21.10 Serial Criminaliști 22.00 Jurnalul de noapte 23.30 Film Manuscrisul ucigaș 0.15 Vector III (R) 1.15 Jurnal (R) 2.05 Avanspremieră 2.10 Curat Caragiale! Parol! (R) 2.15 Serial (R) 3.05 Ploaia de stele 4.00 România 1... și strada (R) 4.05 Ploaia de stele 5.00 Cu ochii-n 4 (R) 5.30 Teleshopping.

Sîmbătă 30 noiembrie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Desene animate 8.00 Aventuri cu Lilipufi 9.00 Auto Club 9.30 Repere sacre 11.00 O vedetă populară 11.45 Spectacolul lumii 12.15 Istorie polemică 13.00 Jurnalul de prînz 13.15 Avanspremieră 13.20 Multumesc! 14.00 România 1... și strada 14.05 Multumesc! 15.00 Poveste fără sfîrșit 16.00 Ora G 16.35 Știri 16.40 JUDO: Turneul World Masters 18.00 Jurnal 18.50 Avanspremieră 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Surprize, surprize... 20.00 România 1... și strada 20.05 Surprize, surprize 21.00 România 1 și... strada 21.05 Surprize, surprize 22.00 Jurnal (R) 22.15 Film. O lecție pentru profa de istorie 0.10 Ora G (R) 0.30 Spectacolul lumii (R) 1.00 Jurnal (R) 1.55 Curat Caragiale! Parol! (R) 2.00 Puncte cardinale (R) 2.30 Auto Club (R) 3.00 Bucuriile muzicii (R) 4.00 Istorie polemică (R) 4.45 O vedetă populară (R) 5.30 Teleshopping.

Duminică 1 decembrie

6.00 Universal credinței 8.00 Desene animate 9.00 Ziua Națională a României 11.00 Marea unire 11.30 Repere sacre 12.15 Pruncii mei și neamul meu 12.45 Jurnalul de prînz 13.00 Teatrul cel mare 13.30 Teazar folcloric 14.25 Fotbal: FC Național – Gloria Bistrița 16.30 Bravo, Bravissimo! 17.00 Știri 17.05 Bravo, Bravissimo! 18.00 Jurnal 18.50 Agenda Europeană 18.55 Curat Caragiale! Parol! 19.00 Film Mitică Popescu 20.45 Andreea Marin la Hollywood 21.15 Tragerile Loto 6/49 și noroc 21.25 Minutul 91. 23.15 Magic și divin (R) 0.15 Marele Jazz (R) 1.15 Jurnal 2.15 Avanspremieră 2.20 Curat Caragiale! Parol! 2.25 Teazar folcloric (R) 3.20 Poveste fără sfîrșit (R) 4.20 Pruncii mei și neamul meu (R) 4.50 Corect! (R) 4.55 Ceasul deșteptător (R).

TVR

Luni 25 noiembrie

6.00 Poesis 6.05 De la retro la modern (R) 7.10 Bărbați, la crabiță! (R) 8.40 Ferma (R) 9.45 Primul pas 10.45 Știri 10.50 Cronici votive (R) 11.20 Splendorile naturii 12.15 Serial (R) Tabăra din Alpi 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți, împreună 15.00 Paradisul de lingă noi (R) 15.30 Eco-magazin 16.00 Serial Tată, am încurcat-o! 16.30 Știri 16.35 Răscruți 17.05 Desene animate (R) 18.00 Gata cu fumurile! 18.05 Serial Familia și legea 18.55 Poesis 19.00 Documentar 19.30 Noutăți de pe Pămînt 20.00 Știri 20.05 Serial Locuință pentru doi 20.40 Sport plus 22.05 Teatru 23.55 Știri .05 Documentar (R) 0.35 Documentar (R) 1.10 Televiziunea, dragostea mea! 2.05 Serial. (R) 2.50 Film (R) 4.20 Splendorile naturii (R) 5.15 TVM Mesager.

Marți 26 noiembrie

6.00 Poesis 6.05 Desene animate (R) 7.00 Arca lui Noe 7.30 Serial Tribul 7.55 Gata cu fumurile! 8.00 Documentar 8.30 Serial (R) 9.00 Diminețile unui bărbat cuminte 10.10 Poesis 10.20 Medalion de interpret (R) 10.50 Știri 10.55 Documentar 11.45 Veni, Video, Vici! 12.00 Lumea lui Chiț-Chiț (R) 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți, împreună 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.25 Expediție în necunoscut 16.00 Serial. Tată, am încurcat-o! 16.25 Gata cu fumurile! 16.30 Știri 16.35 E dreptul tău 17.00 Desene animate 18.05 Gata cu fumurile! 18.10 Serial Familia și legea 18.55 Poesis 19.00 Documentar 19.25 Documentar 20.00 Știri 20.05 Serial Locuință pentru doi 21.35 Film Mihai Viteazul Partea II-a. 22.20 REMIX 23.20 Știri 23.25 Poesis 23.30 Prețul succesului 0.05 Documentar (R) 0.25 Documentar (R) 1.00 Serial (R) 1.45 Serial (R) 2.15 Club Art (R) 2.45 Film (R) 4.25 Documentar (R) 5.15 TVM Mesager.

Miercuri 27 noiembrie

6.00 Poesis 6.05 Desene animate (R) 7.00 Arta apărării (R) 7.30 Serial 7.55 Gata cu fumurile! 8.00 Documentar 8.30 Serial (R) 9.00 Diminețile unui bărbat cuminte 10.10 Poesis 10.15 Gata cu fumurile! 10.20 Tradiții (R) 10.50 Știri 10.55 Documentar 11.45Veni, Video, Vici! 12.00 Prietenii lui Piticot (R) 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți, împreună 14.50 Atlas (R) 15.25 Expediție în necunoscut 16.00 Serial Tată, am încurcat-o! 16.25 Gata cu fumurile! 16.30 Știri 16.35 Afaceri la cheie 17.00 Documentar (R) 17.35 Desene animate 18.00 Gata cu fumurile!18.05 Serial Familia și legea 18.55 Poesis 19.05 Forțele naturii 20.00 Știri 20.05 Serial Locuință pentru doi 20.40 Film Prețul banilor 22.25 Cauza și defectul 22.25 Știri 22.30 Poesis 23.35 Prețul succesului 0.05 Documentar (R) 1.00 0.55 Veni, Video, Vici! (R) 1.10 Serial (R) 1.55 Serial (R) 2.15 E dreptul tău (R) 2.45 Film (R) 4.25 Documentar 5.15 TVM Mesager.

Joi 28 noiembrie

6.00 Poesis 6.05 Desene animate (R) 7.00 Paradisul de lingă noi (R) 7.30 Gata cu fumurile! 7.35 Serial (R) 8.00 Serial (R) 8.30 Gîndit în România 9.00 Diminețile unui bărbat cuminte 10.10 Poesis 10.15 Gata cu fumurile! 10.20 Afaceri la cheie (R) 10.45 Știri 10.55 Documentar 11.45 Cauza și defectul 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Siesta 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Expediție în necunoscut 16.00 Serial Tată, am încurcat-o! 16.25 Gata cu fumurile! 16.30 Știri 16.35 Puls 2002 17.05 Documentar 17.40 Desene animate 18.05 Gata cu fumurile! 18.10 Serial Familia și legea 18.55 Poesis 19.00 Documentar 19.30 Cronici de vacanță 20.00 Știri 20.05 Serial Locuință pentru doi 20.40 Film Misterele adevăratului Sherlock Holmes 22.15 Din coasta Evei 23.15 Știri 23.20 Poesis 23.25 Prețul succesului 23.55 Documentar 0.25 Veni, Video, Vici! (R) 0.40 Cronici de vacanță (R) 1.10 Serial (R) Familia și legea 1.55 Serial (R) 2.20 Călătorind prin țară (R) 2.45 Alea cu Ghimpi 3.00 Film (R) Misterele adevăratului Sherlock Homes 4.30 Serial (R) 5.15 TVM Mesager.

Vineri 29 noiembrie

6.00 Poesis 6.05 Desene animate 7.00 Eco-magazin (R) 7.30 Serial 8.00 Documentar 8.30 Serial (R). Locuință pentru doi 9.00 Diminețile unui bărbat cuminte 10.10 Poesis 10.15 Gata cu fumurile!10.20 Puls 2002 (R) 10.50 Știri 11.00 Splendorile naturii 11.10 Din coasta Evei (R) 12.50 Gata cu fumurile! 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Televiziunea, dragostea mea! 15.05 Oprirea obligatorie 15.30 Camera de gardă (R) 16.00 Serial Tată, am încurcat-o! 16.25 Gata cu fumurile! 16.30 Știri 16.35 Călătorind prin țară 17.00 Club Art (R) 17.40 Desene animate 18.05 Gata cu fumurile! 18.10 Serial Familia și legea 18.55 Poesis 19.00 Cassiopeea – Odiseea a spațiului 19.30 Documentar 20.00 Știri 20.05 D'ale lu' Mitică 21.10 Cinematograful de artă 22.50 Știri 23.00 Film. Cortina neagră 0.35 REMIX 1.35 Serial (R) 2.20 Serial (R) 2.45 Cassiopeea – Odiseea a spațiului 3.15 Veni, Video, Vici! (R) 3.30 D'ale lu' Mitică (R) 4.30 Documentar (R) TVM Mesager.

Sîmbătă 30 noiembrie

6.00 Desene animate (R) 6.45 Sport plus (R) 8.05 Arta apărării 8.35 Camera de gardă 9.05 Răscruți (R) 9.35 Desene animate 10.00 Lumea lui Chiț-Chiț 10.45 Serial. În direct 11.10 Gata cu fumurile! 11.15 Cupa Davis: Franța – Rusia 12.15 Fețe 12.20 Acum este MAXIMA! 12.25 Atlas 12.55 Fotbal: Politehnica AEK Timișoara–Dinamo 15.00 Bărbați, la crabiță! 16.35 Serial lubiri celebre ale secolului XX 17.00 Știri 17.10 Serial Tabăra din Alpi 17.40 Gata cu fumurile! 17.45 Serial. În înaltul cerului 18.35 Serial Un bărbat de succes 19.05 Gata cu fumurile! 19.10 Serial Străini în țara făgăduinței 20.00 Știri 20.05 Film Întorcerea maresalului Rocca 21.50 Concert: Nobel Peace Price 2001 23.10 Știri 23.15 Cinematograful de artă (R) 1.00 Serial (R) 1.45 Serial (R) 2.15 Serial (R) 2.40 Serial (R) 3.25 Film (R) 5.00 Serial (R) 5.25 TVM Mesager.

Duminică 1 decembrie

6.00 Hora mîndră românească Muzică populară 6.30 Film Veronica 8.05 Desene animate 8.20 Prietenii lui Piticot 8.50 Desene animate 9.10 „La mulți ani” 10.00 Desene animate 10.25 Lumea lui Chiț-Chiț 11.00 În direct 11.15 Cronica votive 12.00 Ferma 13.00 În direct 13.15 Cupa Davis (R) 14.15 Știri 14.25 Concert Pop Rock 15.25 În direct 15.30 Să nîdem cu nenea Iancu 16.25 D'ale lu' Mitică 17.00 Știri 17.10 În direct 17.20 Zestrea românilor 17.50 Priveliști moldovene 18.40 În direct 18.45 Film. Cucușana Chiriță 20.20 Știri 20.25 Floarea din Grădină 22.10 Vedete în concert 23.10 Film Jurnalul pantofului roșu 3.20 Film (R) 3.20 Film (R) 5.00 Serial (R) 5.25 TVM Mesager.

ÎN LIMBA MATERNĂ

emisiune radiofonică în limba română

25 NOIEMBRIE, LUNI (redactor: Adam Bauer)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară – redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

26 NOIEMBRIE, MARȚI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.40: Evenimente calendaristice 10.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.10: „Istoria poporului român” de Neagu Djuvara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

27 NOIEMBRIE, MIERCURI (redactor: Petru Cîmpian)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Sport – rubrica lui Adam Bauer 11.53: Avanspremiera „Ecranul nostru” 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

28 NOIEMBRIE, JOI (redactor: Iulia Kaupert)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 11.00: „Cuvinte potrivite” – emisiune dialog de cultivare a limbii române 11.15: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.45: Nota săptămîinii de Edda Ilyés 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

29 NOIEMBRIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 11.50: Revista presei „Foaia românească” 11.55: Avanspremiera „Ecranul nostru” 11.00: Magazinul „De la 14 la 18 – liceenii” 11.30: Buletin de știri, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Știrile zilei pe scurt, încheiere.

30 NOIEMBRIE, SÎMBĂTĂ (redactor: Adam Bauer)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunării baptiste 14.45: Party Time – magazin de muzică ușoară 15.00: „Pe undele Europei” – magazin euroregional 15.58: Încheiere.

1 DECEMBRIE, DUMINICĂ (redactor: Adam Bauer)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40–15.30: Retrospectiva săptămîinii (spicuiri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămîinii) 15.30: Emisiune religioasă baptistă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00–19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, în afară de frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele locale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrețin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

27 noiembrie 2002 (m1 ora 14.25)

Reluare: 30 noiembrie 2002 (m2 ora 11.10)

Programul prevăzut pentru săptămîna viitoare:

Din cauza abuzurilor electorale, ultimele emisiuni, în mare parte, s-au ocupat cu interpretarea rezultatelor alegerilor de minoritate. Cu următoarea emisiune, redacția în limba română va încerca să-i facă pe plac acelor care s-au plitisit de politică, oferind telespectatorilor două teme cu caracter cultural. Veți putea urmări o relatare despre o conferință istorică desfășurată la Seghedin, tema acesteia fiind relațiile româno-maghiare în timpul revoluției din 1848. Iar cu ajutorul unui montaj veți cunoaște o altă față a profesorului universitar Mihai Cozma, care – puțini știu – este un colecționar pasionat al obiectelor vechi.

Realizator: **Tiberiu Boca**

PROGRAMUL TVR TIMISOARA

Interval orar 17.00-19.00, pe frecvența TVR2

Luni, 25 noiembrie 2002

16.30–17.00 EVAntai (Magazin pentru femei) 17.00–18.00 Teleaudiența 18.00–18.45 Preluare Jurnal Canal România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Marți, 26 noiembrie 2002

16.30–17.00 Banatica (emisiune în limba germană) 17.00–18.00 Dilemele culturii 18.00–18.45 Preluare Jurnal Canal România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Miercuri, 27 noiembrie 2002

16.30–17.00 Banatica (emisiune în limba maghiară) 17.00–17.30 Rural XXI 17.30–18.00 Pe drumul Banatului 18.00–18.45 Preluare Jurnal de pe Canalul România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Joi, 28 noiembrie 2002

16.30–17.00 Banatica (emisiune în limba sârbă) 17.00–17.30 Economia încotro? 17.30–18.00 Lege pentru toți 18.00–18.45 Preluare Jurnal Canal România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Vineri, 29 noiembrie 2002

16.30–17.30 Clubul de vineri 17.30–18.00 Pe fază 18.00–18.45 Preluare Jurnal Canal România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Sîmbătă, 30 noiembrie 2002

16.30–17.00 Musica Viva 17.00–18.00 În prelungiri 18.00–18.45 Preluare Jurnal de pe Canalul România 1 18.45–19.00 Știri regionale.

Duminică, 1 decembrie 2002

16.30–17.00 Film documentar despre Unire 17.00–18.00 Emisiune de divertisment 18.00–18.45 Preluare Jurnal de pe Canalul România 1 18.45–19.00 Muzică ușoară.

Sponsorul nostru

OFERTĂ SPECIALĂ

PENTRU WEEKEND, VINERI – DUMINICĂ, VALABILĂ ÎN PERIOADA 25 OCTOMBRIE 2002–30 NOIEMBRIE 2002

HOTEL CRIȘANA ** – BĂILE FELIX

Loc în cameră single: 400.000 lei
Loc în cameră dublă: 300.000 lei
Mic dejun: 70.000 lei/pax, inclus

HOTEL IADOLINA *** – STÎNA DE VALE

Loc în cameră single: 600.000 lei
Loc în cameră dublă: 500.000 lei
Apartament: 1.400.000 lei
Mic dejun: 50.000 lei/pax, inclus

HOTEL IADOLINA ** – STÎNA DE VALE

Loc în cameră dublă: 275.000 lei
Loc în cameră triplă: 250.000 lei
Apartament: 900.000 lei
Mic dejun: 50.000 lei/pax, inclus

RELAȚII ȘI REZERVĂRI

La telefon: 0259/318-491 sau
Fax: 0259/318-489

FM 92,1 MHz STEREO RADIO VOCEA EVANGHELIEI ORADEA

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax: 59-427372

E-mail:

Pe urmele istoriei românești...

Cîmpulung Muscel – prima capitală a Țării Românești

Capitala fostului județ Muscel este așezată în mijlocul unei depresiuni naturale numită de geografi „depresiunea Cîmpulungului”, la poalele Carpaților Musceleni și în drumul vechii colonizări ardelenesti venită dinspre Bran. Pînă aici au ajuns în primele decenii ale secolului XIII vestiții cavaleri teutoni, întemeietori de burguri sau cetăți întărite.

Dealurile dinspre răsărit și apus, a căror înălțime variază între 650-750 m, au coastele și culmile presărate cu livezi de fin, grădini cu pomi și cîteva pîlcuri de pădure. În partea de sud se află ruinele vechii cetăți romane Jidava, iar în partea de nord, la mică distanță, se văd culmile munților acoperiți cu păduri întinse de fag și brad.

Orașul Cîmpulung, așa cum afirmă *Nicolae Iorga*, a fost întemeiat de cavalerii teutoni în prima jumătate a secolului XIII, în valea largă a Rîului Tîrgului. Teutonii numeau Cîmpulungul „Langenaue” (în latină Campus-longus). Alți istorici susțin,

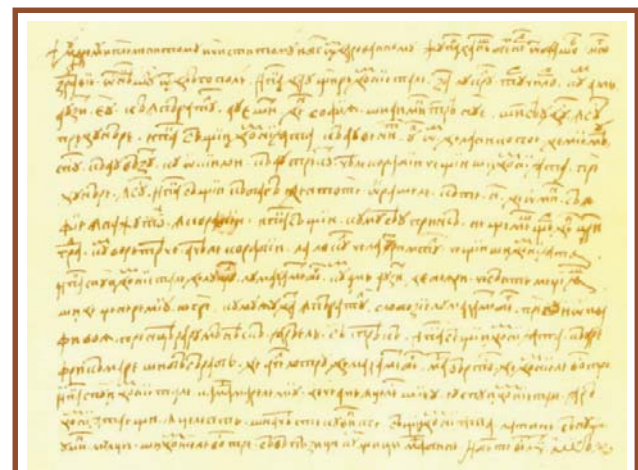
bazați pe tradiție, că ar fi fost întemeiat către sfîrșitul secolului XIII de *Radu Negru*.

În 1211, cavalerii teutoni care luptaseră mai înainte în locuri sfinte, s-au retras prin trecătoarea Branului spre țara lor. Regele *Andrei al II-lea* al Ungariei, aflînd acest lucru, i-a oprit și s-a înțeles cu ei să stăvilească năvălirea cumanilor în Țara Bîrsei. Într-un document din 1212, regele Ungariei spune că i-a așezat aici pe teutoni pentru apărarea hotarelor. În acest scop le-a permis să ridice în Țara Bîrsei cetăți și orașe. Teutonii nu s-au mulțumit numai cu aceasta și au căutat să-și întindă stăpînirea și peste Carpați.

Orașul Cîmpulung a fost prima capitală a Țării Românești. Sub voievodul *Basarab I*, întemeietorul Țării Românești, după anul 1330 scaunul domnesc s-a stabilit la Cîmpulung. După moartea și înmormîntarea lui *Basarab Vodă*, în 1352, în biserica domnească, scaunul domnesc a fost preluat de fiul acestuia *Nicolae Alexandru*

Basarab. La 16 noiembrie 1365, *Nicolae Alexandru Basarab* a murit și a fost îngropat în biserica zisă a lui *Negru Vodă*, începută de tatăl său și terminată de el. După moartea lui *Nicolae Alex. Voievod* a început să domnească, tot în Cîmpulung, fiul său numit *Vladislav*, căruia contemporanii i-au mai zis și *Vlaicu Vodă*. În timpul domniei lui *Vladislav*, scaunul domnesc s-a mutat la Curtea de Argeș.

De-a lungul istoriei, orașul Cîmpulung a luat parte la multe evenimente istorice. Iată cîteva dintre ele: la 6 iunie 1395, în timpul domniei lui *Mircea cel Mare*, se află în Cîmpulung *Sigismund*, regele Ungariei, aliatul domnului nostru împotriva turcilor; în 1522, după stăruințele lui *Radu de la Afumați*, vine în țară voievodul ardelean *Ion Zápolya* cu 30.000 de unguri, coborînd pe la Rucăr și apoi ducîndu-se prin Cîmpulung la Pitești, de unde turcii lui *Mehmed bey* se retrag și fug spre Dunăre; în octombrie 1595 se află la Stoienești, sat așezat pe valea Dîmbovitei, nu departe de Cîmpulung, voievodul *Mihail Viteazul*, așteptînd ajutoare din Ardeal; în 1669 a luat ființă școala domnească întemeiată de *Antonie Vodă*; în anul 1716, pe timpul domniei lui *Nicolae Mavrocordat*, armatele austriece comandate de prințul *Eugen de Savoya*, alungînd turcii, au năvălit și au ocupat Cîmpulungul, avînd ca scop asigurarea gra-

Scrisoarea lui Neacșu

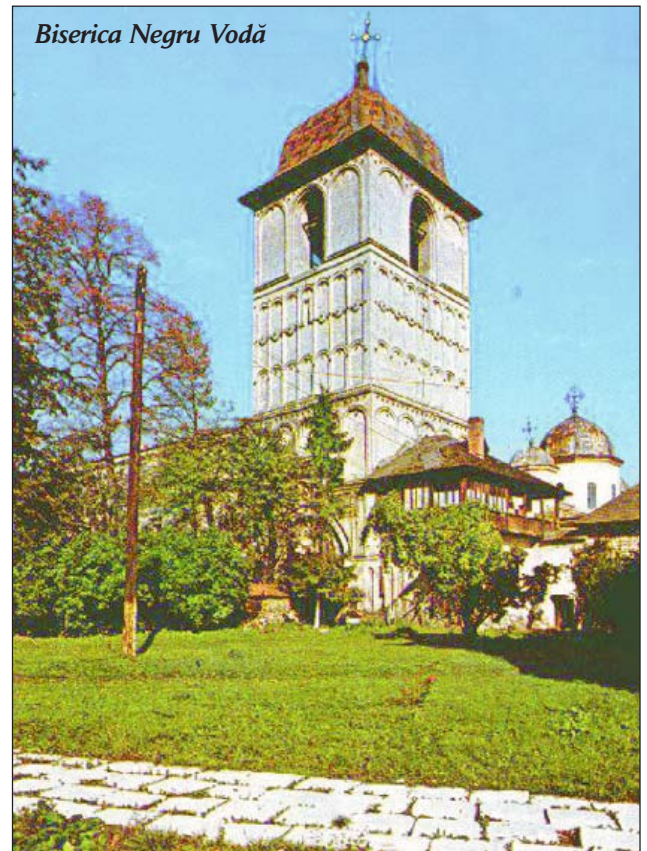
În anul 1521 la Cîmpulung Muscel, vechea capitală a Țării Românești, a fost redactat primul document scris, compact și unitar, din cîte sînt cunoscute pînă astăzi în limba română: Scrisoarea lui Neacșu ot Dlăgopole (Cîmpulung Muscel). Scrisoarea conține un secret de mare importanță, avertizîndu-l pe *Johannes Benkner*, judele Brașovului, despre o invazie a turcilor asupra Ardealului și Țării Românești ce tocmai se pregătea la sudul Dunării.

niței cu Ardealul; în 1825, sub domnia lui *Grigore Ghica*, a început reclădirea mănăstirii lui *Matei Vodă*; în 1828 a început o nouă ocupație rusească (aceasta nefiind prima) care a durat 6 ani; în 1855 orașul avea o populație de 6.215 suflete în 1256 case, dintre care 835 se aflau în oraș, restul în suburbii sau mahalale; la 1 ianuarie 1860 s-a înființat telegraful în oraș; în 1861 s-a înființat prima școală de fete, iar în 1864 spitalul județean; la 24 iulie 1868

Domnitorul *Carol I* a vizitat pentru prima dată Cîmpulungul; în 1894 s-a înființat gimnaziul *Dinicu Golescu*, transformat după război în liceu; între 1904 și 1907 s-a construit primăria.

Orașul Cîmpulung Muscel a dăruit țării multe personalități culturale, mari specialiști în istorie, literatură, știință și în domeniul politic. Aici s-a născut scriitorul *Tudor Mușatescu* și mai mulți membri ai familiei boierești *Golescu*.

Selecție de E. Iova

FOAIA
românească
22 NOIEMBRIE 2002
www.foaia.hu

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Rita Păcșas. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Garai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției afît personal, cit și prin cec poștal. Abonamentele în anul 2002: 3 luni 780 forinți; 6 luni 1560 forinți; 1 an 3120 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közalapítvány biztosítja. Apariția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.